

From: [Owen Gwenno Mai \(AMG\)](#)
To: [NDE](#)
Subject: YMATEB CYNGOR GWYNEDD- Ymgynghoriad Fframwaith Datblygu Cenedlaethol
Date: 13 November 2019 14:16:43
Attachments: [131119_LLC_FfDC.pdf](#)
[Atodiad_YMATEB_GWYNEDD.pdf](#)
[131119_WG_NDF.pdf](#)
[Appendix GWYNEDD RESPONSE.pdf](#)

Amgaeaf ymateb Cyngor Gwynedd i'r ymgynghoriad uchod.

Yn gywir

Gwenno Owen

Ar ran Cyng. Gareth W Griffith - Aelod Cabinet Amgylchedd

Gwenno Mai Owen

Ysgrifenyddes / Secretary

Pennaeth Adran Amgylchedd (Cynllunio, Gwarchod y Cyhoedd, Trafnidiaeth a Chefn Gwlad)

Head of Environment Department (Planning, Public Protection, Transport and Countryside)

Cyngor GWYNEDD Council

Swyddfeydd y Cyngor, Caernarfon, Gwynedd LL55 1SH

[REDACTED]

[REDACTED]

Aelod Cabinet - Amgylchedd
Cabinet Member – Environment
Cynghorydd / Councillor Gareth Wyn Griffith

Gofynnwch am/Ask for: **Cyng. Gareth Wyn Griffith**



cynghorydd.GarethWGriffith@gwynedd.llyw.cymru

Ein Cyf / Our Ref: **GWG/**

Eich Cyf / Your Ref:



Tîm y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol
y Gangen Polisi Cynllunio
Llywodraeth Cymru
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ

13 Tachwedd 2019

DRWY E BOST: ffdc@llyw.cymru

Annwyl Syr/Fadam

YMATEB CYNGOR GWYNEDD - YMGYNGHORIAD AR FFRAMWAITH DATBLYGU CENEDLAETHOL

Diolch am y cyfle i gyflwyno sylwadau Cyngor Gwynedd i'r ymgynghoriad uchod. Mae'r Cyngor yn nodi ei brif sylwadau ar y ddogfen yn y llythyr hwn ag yn cynnig sylwadau sydd yn darparu mwy o fanylder fel atodiad i'r llythyr.

Mae'r Cyngor, ar y cyfan yn cefnogi'r egwyddor o baratoi Fframwaith Datblygu Cenedlaethol sydd yn cynnwys strategaeth i fynd i'r afael â blaenoriaethau cenedlaethol allweddol drwy'r system gynllunio. Fodd bynnag ystyrir fod y ddogfen ar y ffurf bresennol yn gwbl ddiffygiol. Mae'r Cyngor yn nodi bod yna ddiffyg uchelgais yn y ddogfen yn gyffredinol ac nid yw'r ddogfen yn ddigon blaengar. Nid yw'n mynd i'r afael yn ddigonol a'r heriau a chyfleodd sydd yn cael eu nodi yn y ddogfen.

Nid yw'r fframwaith yn darparu ffyrdd newydd o fynd i'r afael â'r heriau sy'n wynebu Cymru, ond yn hytrach mae'r ddogfen yn ail adrodd pethau sydd eisoes yn digwydd. Mae hyn yn allweddol o ystyried yr heriau, fel yr amlinellir yn y FfDC, sy'n wynebu Cymru dros yr 20 mlynedd nesaf a thu hwnt. Mae'r heriau hyn yn cynnwys newid hinsawdd, lefelau'r môr yn codi, Brexit, poblogaeth sy'n newid / heneiddio, cynnal a datblygu'r economi wledig, gwarchod a datblygu'r iaith Gymraeg, materion trafnidiaeth, adnoddau dŵr, tai fforddiadwy a darpariaeth ynni. Ystyrir bod angen i'r Fframwaith fynd i'r afael â sut y bydd Cymru'n wynebu'r heriau hyn mewn ffordd llawer mwy uchelgeisiol, a allai osod esiampl i weddill y Deyrnas Unedig a thu hwnt.

Amlinellir sylwadau ar rannau penodol o'r Fframwaith Datblygu Cenedlaethol isod.

1. Cynlluniau Datblygu Strategol a Chynllunio Rhanbarthol

Nid yw'n eglur o'r ddogfen pa ardaloedd daearyddol y dylai'r Cynlluniau Datblygu Strategol (CDS) eu cynnwys? A fydd tri CDS sy'n cwmpasu'r tri rhanbarth neu a fydd CDS ar gyfer isranbarthau? Nid yw hyn yn glir o'r ddogfen. Mae Cynghorau Gwynedd ac Ynys Môn wedi paratoi Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd (CDLI ar y Cyd) ac yr ydym o'r farn y gellir ei ystyried yn gynllun strategol ar gyfer isranbarth gogledd orllewin Cymru. Dyma'r CDLI ar y Cyd cyntaf ac yn bresennol yr unig CDLI ar y Cyd yng Nghymru. Fe'i paratowyd yn seiliedig ar dystiolaeth sy'n berthnasol i'r ardal leol ag yn dilyn Archwiliad Cyhoeddus gan Arolygydd Cynllunio cafwyd cadarnhad ei fod yn gadarn. Mae'r CDLI ar y Cyd yn

Swyddfa'r Cyngor
Caernarfon
Gwynedd LL55 1SH
01766 771000
www.gwynedd.llyw.cymru

darparu strategaeth i sicrhau bod anghenion yr ardal leol yn cael eu diwallu wrth sicrhau bod unrhyw effeithiau ar yr ardal ddaearyddol ehangach yn cael eu hystyried. O ystyried bod y CDLI ar y Cyd hwn yn diwallu anghenion yr isranbarth, mae'r Cyngor yn cwestiynu'r angen am CDS pellach ar gyfer yr ardal na fydd o bosibl yn ystyried yn ddigonol y gofynion penodol sy'n ymwneud ag ardaloedd gwledig Gogledd-orllewin Cymru. Gan hynny, mae gan y Cyngor bryderon ynghylch yr angen yn ogystal â'r adnoddau sydd ar gael i baratoi'r CDS.

2. Ardaloedd Gwledig

Nid yw'r FfDC yn dangos dealltwriaeth glir o ardaloedd gwledig Cymru ynghyd a phwysigrwydd aneddiadau isranbarthol i rannau gwledig o Wynedd. Mae cyfeirio at ardaloedd gwledig gogledd Cymru fel 'hinterland' (tudalen 48) yn dangos diffyg dealltwriaeth bellach am yr ardaloedd yma sydd yn rhai lle mae trigolion Cymru yn byw ac yn gweithio. Mae diffyg gweledigaeth ym Mholisi 4: Cefnogi Cymunedau Gwledig. Nid yw'r polisi'n mynd y tu hwnt i'r hyn sy'n digwydd nawr trwy Gynlluniau Datblygu Lleol. Mae'r ffocws ar hyrwyddo'r gweithgareddau economaidd sydd â chysylltiadau cryf ag ardaloedd gwledig, sef y gweithgareddau mwy traddodiadol. Mae'n dangos diffyg dealltwriaeth o'r sectorau Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu GCh a Gwyddoniaeth a Thechnoleg sy'n tyfu yn yr ardaloedd gwledig. Dylai'r FfDC ddarparu polisi blaengar ar gyfer ardaloedd gwledig sy'n cefnogi'r hyn sy'n cael ei hyrwyddo gan Gynlluniau Datblygu Lleol yn yr ardaloedd hynny. Dylid caniatáu ac annog ardaloedd gwledig yng Nghymru i ffynnu tu allan i'r gweithgareddau gwledig traddodiadol. Er mwyn sicrhau nad yw'r FfDC yn cosbi trigolion sy'n byw mewn ardaloedd gwledig, fel ardaloedd eraill yng Nghymru fe ddylid cefnogi'r ardaloedd gwledig er mwyn sicrhau eu bod yn gynnig ansawdd bywyd da i'w preswylwyr. Bydd hyn yn golygu gweithio mewn ffordd fwy uchelgeisiol ledled Cymru a dylid adlewyrchu hyn yn y FfDC. Fel y gwyddoch, mae Gwynedd yn sir wledig fawr a bydd sicrhau darpariaeth seilwaith digidol o ansawdd uchel yn allweddol wrth gynorthwyo i ddarparu cyfleoedd cyflogaeth o ansawdd uchel (â chyflogau da) yn yr ardal hon. Mi fydd darparu'r seilwaith yma yn annog datblygiad pellach yn y sector TGCh a gwyddoniaeth sydd eisoes yn tyfu yng Ngogledd Orllewin Cymru.

Mae'r ddogfen Gymraeg yn cynnwys brawddeg nad yw yn amlwg yn y ddogfen iaith Saesneg sef, 'ni ddisgwylir i boblogaeth ardaloedd gwledig Cymru dyfu'n sylweddol'. Beth yw ystyr y datganiad hwn a pham y cafodd ei hepgor o'r fersiwn Saesneg? Mae datganiadau fel hyn yn ddi-fudd ac yn ddiangen ac yn cynnal y syniad y dylai'r ardaloedd gwledig barhau fel y maent â pheidio â thyfu ac arloesi.

3. Strategaeth Ofodol

Fel yr amlinellwyd uchod, ni ystyrir bod yr FfDC yn ddigon uchelgeisiol a blaengar. Mae'r strategaeth ofodol yn dangos y sefyllfa bresennol yng Nghymru yn hytrach na ble y gellid cyfeirio twf o ystyried yr heriau a'r cyfleoedd y bydd Cymru yn eu hwynebu dros yr 20 mlynedd nesaf a thu hwnt. Dydi'r strategaeth ofodol ddim yn nodi'r cysylltiadau rhwng gogledd a de Cymru (dydi'r map ar dudalen 25 ddim yn amlinellu unrhyw gysylltedd cenedlaethol) , a chysylltiadau isranbarthol pwysig e.e. cysylltiadau rhwng de Gwynedd a Wrecsam ac Aberystwyth a'r cysylltiadau rhwng Pen Llŷn a Caernarfon a Bangor. Mae'r FfDC hefyd yn methu â chydabod y tebygrwydd amlwg (yn fwy na'r iaith Gymraeg, fel nodwyd yn y FfDC) sydd rhwng y pedair sir fwyaf gorllewinol. Nid yw'r map strategaeth ofodol yn cyfeirio o gwbl at Barthau Menter Llywodraeth Cymru a'u pwysigrwydd o safbwynt rhoi cyfleoedd i ddarparu cyflogaeth o ansawdd uchel mewn ardaloedd isranbarthol.

4. Rhanbarth Gogledd Cymru

Nid yw'n eglur beth yw'r rhesymeg dros bennu ôl troed rhanbarth gogledd Cymru. Mae'r Cyngor yn anghytuno'n gryf â'r ardal dwf cenedlaethol a nodwyd ar gyfer Wrecsam a Glannau Dyfrdwy gan fod hyn yn mynd yn groes i'r weledigaeth a nodwyd ym margin twf Gogledd Cymru sy'n ceisio sicrhau bod Gogledd Cymru gyfan yn elwa o ddatblygiad economaidd yn y rhanbarth. Mae Polisi 18: Aneddiadau Arfordirol yng Ngogledd Cymru yn amlinellu bod Caernarfon i Lannau Dyfrdwy yn arc ar gyfer twf a reolir er mwyn cefnogi'r ardal twf strategol yn Wrecsam a Glannau Dyfrdwy. , Nid yw'n eglur sut y bydd twf rhanbarthol Caernarfon a Bangor yn cefnogi'r ardal twf cenedlaethol. Yn wir, credir y dylai unrhyw dwf yng Nghaernarfon neu Fangor gefnogi'r isranbarth a'r trigolion sydd yn byw yn yr ardal yma yn y lle cyntaf.

Mae Sir Gwynedd yn edrych tua'r de yn ogystal â'r gorllewin a'r dwyrain ac mae gan Wynedd lawer o debygrwydd â'r ardaloedd gwledig yng ngorllewin a chanolbarth Cymru, a dylai'r FfDC gydnabod y cysylltiadau â'r ardaloedd hyn. Nid yw map a pholisïau rhanbarthol Gogledd Cymru yn ystyried aneddiadau rhanbarthol pwysig eraill lle bydd twf rhanbarthol yn bwysig i gefnogi ardaloedd gwledig Gwynedd. Unwaith eto, nid yw'r cysylltiadau rhanbarthol pwysig rhwng Pen Llŷn a Caernarfon a Bangor a hefyd rhwng De Gwynedd a Wrecsam wedi'u cydnabod ar y map.

5. Newid Hinsawdd

Er bod newid yn yr hinsawdd wedi'i amlinellu fel her yn y FfDC ac mae'r canlyniadau'n amlinellu'r rôl y gall y system gynllunio helpu i arwain y ffordd wrth 'hyrwyddo a chreu cymdeithas gystadleuol a chynaliadwy sydd wedi'i datgarboneiddio', ni ystyrir bod ystyriaeth ddigonol wedi'i rhoi i effeithiau newid hinsawdd, hynny yw, lefelau'r môr yn codi a risg llifogydd yn cynyddu. Mae rhai o'r ardaloedd sydd wedi'u nodi fel ardaloedd twf rhanbarthol yn rhanbarth gogledd Cymru wedi'u cyfyngu'n ddifrifol gan risg llifogydd ac felly mae eu gallu i fodloni lefelau twf yn gyfyngedig. Mae'r Cyngor yn cwestiynu a yw materion sydd yn ymwneud â newid hinsawdd a risg llifogydd wedi cael digon o ystyriaeth wrth baratoi'r FfDC ac wrth amlinellu'r ardaloedd twf. O ystyried pwysigrwydd strategol yr heriau a wynebir oherwydd newid hinsawdd, dylid cael polisi sy'n amlinellu sut mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu mynd i'r afael â'r materion sy'n wynebu Cymru yn sgil newid hinsawdd.

6. Ardal Ynni Gogledd Cymru

Mae'r derminoleg a ddefnyddir ym Mholisi 22: Gogledd-orllewin Cymru ac Ynni yn ei gwneud yn aneglur a yw Llywodraeth Cymru yn gefnogol i ynni niwclear ai pheidio? O ystyried pwysigrwydd cynhyrchu ynni i Gymru gyfan, mae'r Cyngor o'r farn y dylai'r polisi hwn fod yn bolisi cenedlaethol yn hytrach nag un ar gyfer Gogledd Cymru yn unig. Os yw'r polisi'n ymwneud ag ynni niwclear, dylai'r polisi ddefnyddio'r derminoleg a ddefnyddir yn helaeth 'ynni carbon isel' yn hytrach nag 'ynni anadnewyddadwy' er eglurdeb. Mae Parth Menter Eryri yn Nhrawsfynydd wedi'i gydnabod yn genedlaethol fel safle i'w hyrwyddo ar gyfer adweithyddion modiwlaid bach a dylai'r FfDC gydnabod hyn. Nid yw'n ymddangos bod y FfDC yn gyson a dogfen Ffyniant i Bawb: Cymru Garbon isel gan Lywodraeth Cymru sy'n cynnwys gweledigaeth hyd at 2050, gan gynnwys cynhyrchu ynni trwy niwclear.

7. Tai a Thai Fforddiadwy

Mae'r Cyngor yn cwestiynu a yw'n briodol gosod ffigwr tai ar gyfer y rhanbarthau yn y FfDC. Mae'r Cyngor yn ystyried y byddai hyn yn fwy priodol mewn CDS lle gellir cytuno ar y ffigyrau ar sail ranbarthol ag ar sail tystiolaeth gadarn. Mae'r Cyngor yn pryderu bod y ffigwr yn sylweddol is na'r ffigyrau tai a nodir yng Nghynlluniau Datblygu Lleol ar draws Rhanbarth y Gogledd dros yr un cyfnod. Mae gan y Cyngor bryderon hefyd am y targedau tai fforddiadwy a nodir yn y FfDC. Mae'r Cyngor yn gefnogol ac yn deall pwysigrwydd darparu tai fforddiadwy ledled Cymru, ond a roddwyd ystyriaeth i hyfywedd ag y gallu i'r tai cael ei ddatblygu, wrth osod targed tai fforddiadwy ar gyfer y rhanbarth? Mae hyfywedd safleoedd yn amrywio ar draws ardaloedd o fewn CDLI heb sôn am dros ranbarth cyfan. Yn absenoldeb tystiolaeth o sut y bydd y ffigwr hwn yn cael ei gyflawni, mae'r Cyngor yn cwestiynu os ydi cael ffigwr ar gyfer y rhanbarth cyfan yn briodol?

8. Iaith Gymraeg

Siomedig iawn yw sut mae'r iaith Gymraeg yn cael ei phortreadu yn y ddogfen. Mae yna ddiffyg cydnabyddiaeth o bwysigrwydd yr iaith Gymraeg trwy'r ddogfen gyfan, amlygi'r diffyg yma yn rhagair y ddogfen lle does dim cyfeiriad at yr iaith Gymraeg o gwbl. Mae nodi bod 'cymunedau yng nghadarnleoedd yr iaith Gymraeg yng ngogledd orllewin a gorllewin Cymru yn parhau i fyw eu bywydau bob dydd trwy iaith a siaredir yn ein cenedl am 1500 o flynyddoedd', yn trin y Gymraeg fel crair hanesyddol yn hytrach nag iaith fyw y siaredir yn ddyddiol ac yn llawer ehangach nag y mae'r datganiad hwn yn ei awgrymu. Nid yw'n eglur o'r ddogfen sut y cyflawnir ymrwymiad i gynyddu'r defnydd o'r Gymraeg trwy ei bolisiau. Er mwyn cyflawni'r targedau a nodwyd gan 'Gymraeg 2050' bydd angen i'r FfDC fod yn llawer mwy uchelgeisiol wrth annog twf yr iaith a bydd yn rhaid ymgymryd â hyn ledled Cymru, nid yn unig yn y 'cadarnleoedd'. Mae angen diwygio'r FfDC i adlewyrchu pwysigrwydd y Gymraeg ym mhob agwedd o'r ddogfen ac ni ddylid ei ystyried fel 'ymarferiad ticio blwch' drwy ailadrodd yr un paragraffau i ymwneud ar iaith Gymraeg drwy'r ddogfen i gyd.

Yn ogystal â'r uchod, mae angen prawf ddarllen fersiwn Gymraeg y ddogfen yn ofalus iawn cyn cyhoeddi'r fersiwn derfynol. Mae'n bwysig sicrhau bod y ddwy ddogfen yn gyson ac yn dweud yr un peth (e.e. dylai brawddegau sy'n ymddangos mewn un iaith hefyd ymddangos yn y llall), bod y derminoleg gywir yn cael ei defnyddio a'i bod yn cael ei defnyddio'n gyson trwy'r ddogfen (e.e. dylai Meysydd Blaenoriaeth Ynni Cymru gael ei newid i Ardaloedd Blaenoriaeth Ynni Cymru) a bod y cyfieithiad yn gywir (e.e. tudalen 31 paragraff 1 *sector cyhoeddus* yn y fersiwn Gymraeg ond '*private sector*' yn y Saesneg). Mae'n bwysig bod materion fel hyn yn cael eu cywiro gan ei fod yn gallu achosi dryswch i'r darlennydd ac yn ei gwneud yn anodd gweithredu gofynion y ddogfen.

Diolch eto am y cyfle i gynnig sylwadau Cyngor Gwynedd, gobeithiaf fod yr uchod yn dangos ein hawydd i weithio gyda Llywodraeth Cymru i sicrhau'r gorau i Gymru gyfan, rhanbarth y gogledd ac ein hardaloedd gwledig. Mae'r Cyngor yn barod iawn i ymgysylltu ac i weithio'n rhagweithiol gyda chi a'ch swyddogion i sicrhau Fframwaith Datblygu Cenedlaethol uchelgeisiol, sydd yn ymateb i'r heriau a chyfleoedd sydd yn wynebu Cymru dros y 20 mlynedd nesaf a thu hwnt ac sydd yn addas i'w bwrpas.

Yn gywir



Cyng. Gareth Wyn Griffith
Aelod Cabinet - Amgylchedd

ATODIAD 1 - YMATEB I YMGYNHORIAD LLYWODAETH CYMRU – FFDC

1. Canlyniadau'r FfDC (pennod 3)

Mae'r FfDC wedi cynnig 11 o ganlyniadau fel uchelgais ar gyfer ble rydym am fod ymhén 20 mlynedd.

- Yn gyffredinol, i ba raddau rydych yn cytuno neu'n anghytuno bod yr 11 o ganlyniadau yn weledigaeth realistig ar gyfer y FfDC?

Cytuno'n gryf	Cytuno	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	Anghytuno	Anghytuno'n gryf	Ddim yn gwybod	Dim barn
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

- I ba raddau rydych yn cytuno â'r 11 o ganlyniadau fel uchelgeisiau ar gyfer y FfDC?

Cytuno â phob ohonynt	Cytuno â'r rhan fwyaf ohonynt	Cytuno â rhai ohonynt	Ddim yn cytuno â'r un ohonynt	Ddim yn gwybod	Dim barn
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

- Os ydych yn anghytuno ag unrhyw rai o'r 11 o ganlyniadau, dywedwch wrthym pam:

Canlyniad 1

A yw hyn yn eithrio ardaloedd gwledig? Mae'n bwysig bod ardaloedd gwledig wedi'u cysylltu'n dda yn ddigidol fel bod yr un cyfleoedd ar gyfer gweithio o adref a hunan-gyflogaeth ar gael yn yr un modd â dinasoedd, trefi a phentrefi mwy. Yn ogystal, mae'n bwysig bod gan ardaloedd gwledig yr un cynnig o ansawdd bywyd da ar gyfer eu trigolion. Gyda geiriad y canlyniad hwn, a chyda canlyniad 2 isod, teimlir bod hyn yn eithrio ardaloedd gwledig. A ddylai'r canlyniad cyntaf hwn fod yn un ar gyfer Cymru gyfan?

Canlyniad 2

Fel yr amlinellwyd uchod, dylai ardaloedd gwledig fod wedi'u cysylltu'n dda yn ddigidol i'r un ansawdd â threfi a dinasoedd mawr ac ni ddylai trigolion Cymru gael eu cosbi am fyw mewn ardaloedd gwledig. Nid yw'r canlyniad yn awgrymu fod uchelgais digonol ar gyfer ein hardaloedd gwledig; mae angen sicrhau eu bod yn fannau bywiog a chyfoes gyda'r un mynediad i wasanaethau ac ystod o gyfleoedd gwaith a cymdeithasol a'r ardaloedd trefol.

Canlyniad 4

Dylid bod yn ofalus nad yw'r geiriad yn Canlyniad 4 yn caniatáu i rai awdurdodau edrych ar addysg yn unig fel modd o hyrwyddo a datblygu'r iaith. Mae angen i'r Gymraeg fod yn ystyriaeth allweddol drwy unrhyw gynlluniau sydd yn ymwneud a'r

economi a gallai nifer o awdurdodau ddefnyddio'r geiriad "os mai'r Gymraeg yw iaith bob dydd y gymuned" fel ffordd allan o ymrwymiadau gan ei fod yn ddatganiad anodd iawn ei ddiffinio a'i fesur.

Hefyd sut mae, "os mai'r Gymraeg yw iaith bob dydd y gymuned" yn cael ei ddiffinio" Beth yw'r gymuned? Faint o boblogaeth sydd yn gorfod siarad y Gymraeg iddo fod yn 'iaith pob dydd'? Pam mae dim ond mewn cymunedau ble fo'r Gymraeg yn 'iaith bob dydd y gymuned' y bydd gwaith datblygu angen ei reoli er mwyn sicrhau fod swyddi a chartrefi ar gael fel gall yr iaith fod yn ganolog i hunaniaeth y cymunedau hynny? Os yw'r nod o gyflawni miliwn o siaradwyr Cymraeg yn mynd i gael ei gyflawni fe fydd angen hybu'r Gymraeg tu hwnt i'r cadarnleoedd.

Beth am welededd y Gymraeg? Arwyddion ayyb? Credir y dylai ai hyn gael ei hybu yn genedlaethol.

Rhaid i'r Gymraeg fod yn gyfrifoldeb pawb, ac nid yr awdurdodau addysg yn unig, ar draws Cymru gyfan.

Dylid hefyd amlygu'r cyswllt ieithyddol yn y canlyniadau eraill sydd yn ymwneud efo cyfleoedd gwaith a gwasanaethau cymunedol (Canlyniad 2), cyfleoedd economaidd mewn dinasoedd a threfi (Canlyniad 5) a datblygu economaidd, buddsoddi ac arloesi (Canlyniad 6) er enghraifft.

Dylai'r iaith fod yn treiddio drwy bob un o'r amcanion a chanlyniadau.

Canlyniad 5

Rydym yn anghytuno efo'r canlyniad yma oherwydd ei fod yn gwrthdaro a chanlyniad 3. Mae canlyniad 3 yn cyfeirio at sicrhau datblygiad mewn cymunedau lle mae'r Gymraeg yw'r iaith bob dydd ond mae Canlyniad 5 yn 'city-centric' trwy gyfeirio at ardaloedd y tu allan i'r dinasoedd fel llefydd sydd yn mynd i elwa o'r datblygiad yn y dinasoedd yn hytrach na ffynnu trwy ddatblygiad yn yr ardaloedd yno.

Canlyniad 6

Dylai'r canlyniad yma gyfeirio at leihau gwahaniaethau - o fewn cymdeithas a rhwng llefydd.

Canlyniad 8

Awgrymir y dylid lledaenu y canlyniad yma i gwmpasu 'isadeielldd cysylltedd digidol' yn ei gyfanrwydd gan gynnwys isadeielldd bandeang ffibr i'r eiddo, data symudol a rhyngrwyd y pethe yn y lle gyntaf (ac unrhyw dechnoleg arall a ddaw i'r amlwg yn ystod 20 mlynedd y FfDC). Dylai'r canlyniad gynnwys ymrwymiad penodol i ymyrryd i sicrhau fod pob rhan o Gymru yn derbyn mynediad buan i isadeielldd cysylltedd digidol.

Canlyniad 11

Mae yna le yn y canlyniad yma i gyfeirio at effaith ar gymunedau arfordirol sydd o bosib yn mynd i gael ei effeithio gan effeithiau newid hinsawdd a'r cynnydd mewn risg lifogydd. Mae yna lawer o aneddeleoedd pwysig yn rhanbarth y gogledd sydd

yn rhai arfordirol. Gan fod effaith newid hinsawdd a chynnydd mewn risg llifogydd yn cael ei weld ar draws y wlad yn barod, mae angen i'r FfDC gosod allan fframwaith ar gyfer delio efo effeithiau hyn, felly dylid ystyried polisi cenedlaethol ar newid hinsawdd risg llifogydd.

Yn yr ymgynghoriad diweddar a'r NCT 15 mae yna groes cyfeirio at y FfDC e.e. paragraff 4.8 sydd yn amlinellu 'dylai polisiâu cynllunio ar gyfer ardaloedd arfordirol adlewyrchu ac ategu'r Fframwaith Datblygu Cenedlaethol' ond does dim cyfeiriad nag arweiniad am hyn yn y FfDC.

Mae Paragraff 7.17 yn amlinellu bod penderfyniadau i alluogi gwaith adfywio ar raddfa fawr mewn ardaloedd poblog lle mae perygl llifogydd, dylai'r penderfyniadau hynny gael eu gwneud ar y cyd ar y lefel genedlaethol ac ar y lefel leol, drwy'r Fframwaith Datblygu Cenedlaethol a'r Cynllun Datblygu Strategol perthnasol ond unwaith eto does dim arweiniad ar hyn yn y FfDC.

Mae'r Cyngor yn ystyried does dim digon o sylw wedi ei rhoi i effeithiau newid hinsawdd a'r cynnydd mewn risg llifogydd yn y FfDC ac mae hyn angen ei chywiro gan ei fod yn her genedlaethol.

2. Strategaeth Ofodol (pennod 4.1- 4.2, polisiâu 1 - 4)

Mae **strategaeth ofodol** y FfDC yn fframwaith arweiniol ar gyfer y lleoedd hynny y bydd newid ar raddfa fawr a datblygiadau o bwys cenedlaethol wedi'u canolbwyntio arnynt dros yr 20 mlynedd nesaf.

- I ba raddau rydych yn cytuno neu'n anghytuno â'r strategaeth ofodol a'r egwyddorion allweddol ar gyfer datblygu mewn...

	Cytuno'n gryf	Cytuno	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	Anghytuno	Anghytuno'n gryf	Ddim yn gwybod	Dim barn
Ardaloedd trefol (Polisiâu 1, 2 a 3)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Ardaloedd gwledig (Polisi 4)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

- Os oes gennych unrhyw sylwadau ar y strategaeth ofodol neu'r egwyddorion allweddol ar gyfer datblygu mewn ardaloedd trefol a gwledig, dywedwch wrthym:

Pwyntiau Cyffredinol ar y strategaeth Ofodol

- Risg sylweddol yw y bydd y Cynllun yn cael ei weld yn un ar gyfer dinasoess / trefi yn unig, oherwydd y ffocws ar ddinasoedd a trefi mawrion a thyfu ardaloedd trefol gan gynyddu'r gwahaniaethau gofodol sydd eisoes yn bodoli yng Nghymru a gwarantu fod ardaloedd gwledig yn parhau yn dlawd ac yn colli eu poblogaeth ifanc.
- Elfennau i'r perwyl cywir, ond yn rhoi'r argraff fod ardaloedd gwledig am fod yn wagleoedd ac eithrio amaeth ac ymwelwyr.
- Naws y cyfeiriadau at ardaloedd gwledig yn awgrymu eu bod yn lled agos at ganolfannau mwy – mae diffyg gwerthfawrogiad o pha mor bell yw rhai ardaloedd. Mae angen gwerthfawrogiad o ymyledd fel her sylweddol i llawer o gymunedau; o ganlyniad, mae angen eu hannog a'u cefnogi i fod yn hunnan-gynhaliol yn economaidd gan gynnig amrywiaeth o gyfleoedd
- Mae'r rhestr o weithgareddau economaidd dylid eu blaenoriaethu yn ardaloedd gwledig yn rhy gul..... mae angen ystod o weithgaredd economaidd a detholiad o swyddi (a swyddi sy'n talu'n dda) yng nghefn gwlad – dylid cyfeirio at annog gweithgaredd economaidd gwerth uwch sydd ddim mor ddibynnol ar leoliad (e.e. digidol)
- Para 4 ar tud. 29 angen cyfeirio at Gorllewin Cymru yn ogystal a'r Canolbarth

Tudalen 24 - mae'r testun yn mynd o ddisgrifio'r ardaloedd gwledig i gyfeirio at drefi a phentrefi llai ac yna at ganolfannau rhanbarthol pwysig. Byddai'n llifo'n well petai'n mynd o ardaloedd trefol i ganolfannau rhanbarthol ac yna'n cyfeirio at drefi a phentrefi llai.

Map - tudalen 25

Mae'r map ar dudalen 25 yn dangos y sefyllfa bresennol yn hytrach na ble all twf fynd gan ystyried yr holl gyfleoedd a heriau sydd wedi ei adnabod yr y ddogfen.

Ddylid nodi Parthau Menter Llywodraeth Cymru ar yr ardaloedd Map Strategaeth Ofodol ar gyfer datblygiad/twf economaidd. Mae cysylltiadau rhwng De Gwynedd ac Aberystwyth a De Gwynedd a Wrecsam a dylid nodi'r rhain ar y Map Strategaeth Ofodol. Mae yna hefyd gysylltiadau rhwng Dwyfor ac ardal Twf Rhanbarthol Bangor, ac fe ddylid adnabod y cysylltiadau hyn. Ymhellach mae yna cysylltiad pwysig rhwng Gogledd Cymru a de Cymru a dylid y cysylltiad yma cael ei ddangos ar y map.

P2 – dylai'r iaith fod yn ystyriaeth ac yn ffactor bwysig wrth ystyried lleoliad gwasanaethau a chyfleusterau. Mae goblygiadau ieithyddol i unrhyw benderfyniad i ganoli gwasanaethau a chyfleusterau mewn ardaloedd trefol a gallai hyn gael effaith bositif ar ddefnydd unigolion o wasanaethau cyfrwng Cymraeg. Dylid amlygu hyn.

P3 Croesawir hyrwyddo defnyddio tir mewn perchnogaeth gyhoeddus. Ar hyn o bryd, mae adolygiad o'r tir ym mherchnogaeth cyhoeddus yn cael ei wneud fel rhan o'r gwaith o gasglu tystiolaeth wrth baratoi Cynlluniau Datblygu Lleol, felly nid yw hyn yn bolisi newydd yma.

Mae angen amlygu bod y Gymraeg yn ffactor ac ystyriaeth berthnasol mewn trefi a dinasoedd hefyd, ac nid yn perthyn i ardaloedd gwledig yn unig.

P4 - Ystyrir y gallai Polisi 4 fod yn fwy uchelgeisiol, a pheidio â dibynnu ar y gweithgareddau economaidd mwyaf 'traddodiadol' sy'n ymwneud â'r ardaloedd gwledig yn unig. Dylid cyfeirio at y gweithgareddau economaidd eraill sy'n amlwg ac yn tyfu yn yr ardal wledig, megis gwyddoniaeth a thechnoleg. Ar y cyfan, ystyrir nad yw ardaloedd gwledig a mwyaf ymylol Cymru'n derbyn digon o gynrychiolaeth yn y FfDC. Mae'r ardaloedd hyn yn bwysig iawn yn is-ranbarthol, fel ardaloedd lle y mae pobl yn byw ac yn gweithio ynddynt. Mae'n hanfodol bwysig bod yr ardaloedd hyn yn darparu cyfleoedd i gael mynediad at dai, cyflogaeth o ansawdd uchel (talu'n dda), mynediad i wasanaethau, trafnidiaeth ac isadeiledd ddigidol a dylid amlinellu yn y FfDC sut fydd hyn yn cael ei gyflawni.

Dylid cyfeirio at y Parthau Menter sydd wedi'u dynodi gan Lywodraeth Cymru yn yr ardaloedd gwledig a'r amcanion ar gyfer y rhain. Nid oes llawer o sôn am y Parthau Menter unrhyw le yn y FfDC. Croesawir bod y FfDC yn adnabod y gall un ardal wledig fod yn bur wahanol i un arall, yn ddibynnol ar ba mor agos yr ydynt at y canolfannau trefol mawr. Felly, mae'n bwysig bod y diffiniad o'r hyn sy'n wledig er dibenion Rheoli Datblygiad yn cael ei nodi yn y Cynlluniau Datblygu Lleol ac nid yn y Cynlluniau Datblygu Strategol, yn sgil y gwahaniaeth mewn lleoliadau gwledig ar draws yr ardaloedd rhanbarthol hyn.

3. Tai Fforddiadwy (polisi 5)

Mae'r FfDC yn nodi'r dull gweithredu ar gyfer darparu tai fforddiadwy, gan annog cynghorau, landlordiaid cymdeithasol a busnesau adeiladu bach a chanolig i adeiladu mwy o gartrefi.

- I ba raddau rydych yn cytuno neu'n anghytuno â'r dull o gynyddu nifer y tai fforddiadwy?

Cytuno'n gryf	Cytuno	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	Anghytuno	Anghytuno'n gryf	Ddim yn gwybod	Dim barn
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

- Os ydych yn anghytuno, ym mha ffyrdd eraill y gall y FfDC fynd ati i gyflenwi tai fforddiadwy?

Mae darparu tai fforddiadwy yn amcan i'r mwyafrif, os nad i bob Cynllun Datblygu Lleol yng Nghymru yn unol â Chanllawiau Cenedlaethol. Er nad ydym yn anghytuno â Pholisi 5 ar gyflenwi tai fforddiadwy, nid oes gan rai awdurdodau unrhyw dir sy'n addas ar gyfer tai yn eu perchnogaeth erbyn hyn. Dydi'r tiroedd cyhoeddus sydd ar gael ar gyfer datblygu tai ddim o reidrwydd mewn lleoliadau addas ar gyfer tai na chwaith lle mae'r angen am y tai fforddiadwy. Felly, ni fydd modd ei ddefnyddio i gyflwyno tai fforddiadwy. Mewn oes lle mae cyllid cyhoeddus yn isel a chyllidebau'n cael eu torri, efallai bydd Awdurdodau Lleol sydd â thir yn eu meddiant yn chwilio i gael y gwerth gorau am eu tiroedd ar y safleoedd hyn. Wrth ystyried gwaith adeiladu ar raddfa fechan a chanolig a mentrau adeiladu, byddant yn canolbwyntio ar hyfywdra prosiectau. Mae hyfywdra yn ystyriaeth bwysig wrth ystyried cyflenwi tai fforddiadwy ac fe allai hyn fod â goblygiadau ar gyfer awdurdodau lleol wrth geisio adnabod safleoedd ar gyfer datblygiadau sy'n cael eu harwain gan dai fforddiadwy, yn ogystal a busnesau adeiladau yn dod a datblygiadau ymlaen. Ni ddylid cosbi'r Awdurdodau Lleol hynny nad oes ganddynt dir yn eu portffolios i gyflenwi tai fforddiadwy a dylid parhau i ddyrannu cyllid i gyflwyno tai fforddiadwy yn eu hardaloedd drwy ddulliau eraill, megis mewn partneriaeth â Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig.

Beth mae hyn yn ei olygu? - 'Er mwyn mynd i'r afael â hyn byddwn yn cefnogi **dull gweithredu mwy cytbwys** gyda awdurdodau lleol, landlordiaid cymdeithasol cofrestredig a busnesau adeiladu Bach a Chanolig yn cael eu hannog i adeiladu mwy o gartrefi'?

Tudalen 30 Cyflenwi Cartrefi Fforddiadwy - Cyfeiriad at yr angen ar gyfartaledd o 47% o dai ychwanegol i fod yn dai fforddiadwy ar gyfer y cyfnod pum mlynedd o 2018/19 i 2022/23. Fodd bynnag, nid yw'n ystyried effaith hyfywdra ar safleoedd marchnad ac ar gyfartaledd mae'n annhebygol y bydd lefel o 47% o ddarpariaeth fforddiadwy yn cael ei gyflenwi yn y mwyafrif o safleoedd mewn lleoliadau gwledig ledled Cymru.

4. Parthau Gweithredu Ffonau Symudol (polisi 6)

- I ba raddau rydych yn cytuno neu'n anghytuno y bydd nodi parthau gweithredu ffonau symudol yn effeithiol o ran gwella signal ffonau symudol?

Cytuno'n gryf	Cytuno	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	Anghytuno	Anghytuno'n gryf	Ddim yn gwybod	Dim barn
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

- Os ydych yn anghytuno, ym mha ffyrdd eraill y gall y FfDC wella signal ffonau symudol yn yr ardaloedd sydd â mynediad cyfyngedig ar hyn o bryd?

Cefnogir y polisi hwn. Mae sicrhau bod yr holl rannau o Gymru, gan gynnwys ardaloedd gwledig yn cael eu cefnogi gan seilwaith teleathrebu cyfoes, yn cael ei groesawu. Pa bryd fydd y Parthau Gweithredu ar Ffonau Symudol yn weithredol gan Lywodraeth Cymru?

Fodd bynnag, mae angen ymestyn Polisi 6 y tu hwnt i ffonau symudol – dylid cyfeirio at bandeang a isadeiledd rhyngwyd y petha (ynghyd â unrhyw dechnoleg newydd a ddaw i'r amlwg yn ystod oes y FfDC). Un ymyrraeth i'w weithredu yn y tymor byr / canolig yw'r Parthau Gweithredu ar Ffonau Symudol; dylai'r polisi fod yn fwy hir dymor.

Mae'r Cyngor yn ystyried buasai cael polisi cyffredinol ar gyfer isadeiledd cysylltedd digidol sydd yn cynnwys ond ddim wedi ei gyfyngu i Ffonau Symudol yn fwy defnyddiol at y dyfodol.

5. Cerbydau Allyriadau Isel (polisi 7)

- I ba raddau rydych yn cytuno neu'n anghytuno y bydd polisi 7 yn galluogi ac annog cyflwyno seilwaith gwefru ar gyfer cerbydau allyriadau isel iawn?

Cytuno'n gryf	Cytuno	Ddim cytuno nac yn anghytuno	Anghytuno	Anghytuno'n gryf	Ddim yn gwybod	Dim barn
<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

- Os ydych yn anghytuno, ym mha ffyrdd eraill y gall y FfDC alluogi ac annog cyflwyno seilwaith gwefru ar gyfer cerbydau allyriadau isel iawn?

Cefnogi amcanion y polisi hwn.

6. Seilwaith Gwyrdd (polisiâu 8 a 9)

- I ba raddau rydych yn cytuno neu'n anghytuno â'r dull o gynnal a gwella bioamrywiaeth a rhwydweithiau ecolegol?

Cytuno'n gryf	Cytuno	Ddim cytuno nac yn anghytuno	Anghytuno	Anghytuno'n gryf	Ddim yn gwybod	Dim barn
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

P8 - Mae cyfoethogi bioamrywiaeth a gwynnwch ecosystemau yn cael ei groesawu. Fodd bynnag, pwy yw'r partneriaid allweddol fydd yn nodi'r ardaloedd y gellid eu diogelu fel rhwydweithiau ecolegol? A fydd y rhain yn cael eu hadnabod mewn partneriaeth â'r Awdurdodau Lleol? A fydd yr ardaloedd hyn yn destun ymgynghoriad cyhoeddus cyn cael eu cwblhau'n derfynol a pha oblygiadau adnoddau fyddai i Awdurdodau Lleol weinyddu / rheoli'r rhwydweithiau hyn? Fel ag y saif ar hyn o bryd, mae'r polisi hwn yn hynod benagored a chan nad yw'r ardaloedd wedi'u hadnabod hyd yma, mae'n anodd gwneud sylw llawn ar hyn. A oes angen cyfeirio at y Clefyd Coed Ynn (a materion eraill o pwysigrwydd cenedlaethol) yn y FfDC gan bod hwn yn fater cenedlaethol fydd â goblygiadau ar gyfer Cymru gyfan. A ddylai amcanion y polisi yma ddim gweu ei hun trwy'r ddogfen i gyd? Mae angen edrych ar faterion bioamrywiaeth a gwynnwch ecosystemau ar draws Cymru gyfan gan gynnwys trefi a dinasoedd.

P9 - Yn yr un modd â Pholisi 8 uchod, o ystyried y diffyg manylion am yr ardaloedd dan sylw, mae'n anodd darparu sylwadau manwl ar y polisi hwn. A fydd safleoedd cyflenwi yn cael eu hadnabod mewn ymgynghoriad ag awdurdodau lleol a phartneriaid allweddol perthnasol eraill? Pa bryd fyddant hwy yn cael eu hadnabod ac a fyddant yn destun ymgynghoriad cyhoeddus cyn cael eu cwblhau'n derfynol? Heb wybod pa ardaloedd sydd o dan sylw, gall sefydlu'r goedwig yma cael effaith ar dir amaethyddol drwy golli'r tir yma i'r goedwig. Dydi o ddim yn glir os ydi'r goedwig yma yn un masnachol, mae hyn angen ei esbonio yn y ddogfen er mwyn eglurdeb.

7. Ynni Adnewyddadwy a Rhwydweithiau Gwres Rhanbarthol (polisiâu 10-15)

- I ba raddau rydych yn cytuno neu'n anghytuno â pholisiâu'r FfDC i leihau allyriadau carbon yng Nghymru drwy ddefnyddio...

	Cytuno'n gryf	Cytuno	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	Anghytuno	Anghytuno'n gryf	Ddim yn gwybod	Dim barn
Datblygiadau gwynt a solar mawr	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Rhwydweithiau gwres rhanbarthol	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

- Os ydych yn anghytuno â dulliau'r FfDC o ymdrin â seilwaith gwyrdd, ynni adnewyddadwy neu rwydweithiau gwres rhanbarthol, pa ddulliau gweithredu

amgen y dylem eu hystyried er mwyn helpu Cymru i wella ei bioamrywiaeth a newid i economi carbon isel?

Pwyntiau Cyffredinol

Dylai'r FfDC gynnwys cadarnhad o safiad Llywodraeth Cymru ynglŷn â phob math o gynhyrchu ynni. Mae'r adran yn ymddangos yn anghyflawn yn ei ffurf bresennol ac yn anghyson a chynnwys 'Ffyniant i Bawb: Cymru carbon isel'.

Does dim cyfeiriad penodol ar ynni o'r môr nag ynni hydro yn y ddogfen. Mae'r rhain yn ffurf o gynhyrchu ynni gall cyfrannu at y cymysgedd o ynni carbon isel sydd ei angen at y dyfodol felly dylai cyfeiriad penodol cael ei wneud ar y mathau o ynni adnewyddadwy eraill nid solar ac ynni gwynt yn unig.

Dylid cael polisi cenedlaethol ar gyfer ynni niwclear yn ogystal a ynni adnewyddadwy.

Tudalen 36 Ynni Adnewyddadwy (mewn perchnogaeth leol) - Gwneir cyfeiriad at ddefnyddio un gigawat o ynni adnewyddadwy i'w gynhyrchu o ynni adnewyddadwy mewn perchnogaeth leol ac i brosiectau ynni adnewyddadwy gael o leiaf elfen o berchnogaeth leol erbyn 2020.

Er y croesawir perchnogaeth leol, teimlir y dylid cynnwys eglurhad pellach yn y FfDC ar ben yr hyn sy'n cael ei ddiffinio fel perchnogaeth leol o gynllun, er mwyn sicrhau ei fod yn cydymffurfio â'r targed hwn neu gyswllt at ddogfen benodol os yw hyn ar gael rywle arall.

Tudalen 36 Ynni Adnewyddadwy (seilwaith grid) - Gwneir cyfeiriad at yr ardaloedd â blaenoriaeth sy'n darparu mas critigol o ddatblygiadau adnewyddadwy newydd i lunio'r achos ar gyfer seilwaith grid newydd neu sydd wedi'i atgyfnerthu.

Mae'n aneglur p'un a yw'r FfDC wedi cynnal dadansoddiad o'r capasiti cyfredol sy'n gwasanaethu'r ardaloedd â blaenoriaeth a nodwyd. Gallai hyn effeithio ar lefel y seilwaith ychwanegol sydd ei angen (o ran y rhwydwaith cludo lleol a chenedlaethol) ac fe allai'r seilwaith ychwanegol hwn effeithio ar ddynodiadau amgylcheddol o werth uchel y tu allan i'r ardal â blaenoriaeth, e.e. cysylltiadau grid newydd yn Ynys Môn.

Tudalen 38 - Nodi y bydd canllawiau pellach yn cael eu cynhyrchu i gynorthwyo yn y broses ddatblygu. Mae'r sgôp, yr amserlen a phwy fydd yn cynhyrchu'r canllaw hwn yn aneglur.

P10 - Ni wneir cyfeiriad penodol yn y polisi at elfen o berchnogaeth leol gyda chynigion o'r fath. Er eu bod yn nodi bod yn rhaid i geisiadau arddangos sut y

gwnaed y mwyaf o'r buddion lleol, cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol, teimlir nad yw'n cael ei nodi'n ddigon clir bod perchnogaeth leol yn cael ei geisio gyda chynigion o'r fath. Mae angen i hyn fod yn fwy clir er mwyn adlewyrchu'r datganiad perchnogaeth leol ar dudalen 36 (gweler y sylwadau uchod).

Yn sgil graddfa bosib melinau gwynt, dylai'r polisiâu hefyd gynnwys cyfeiriad at briodoldeb y rhwydwaith priffyrdd i ymdopi â'r datblygiad arfaethedig ac nid i gyfeirio'n unig ar fynediad addas i'r safle.

Mae Polisi 10 hefyd yn nodi y derbynnir newidiadau i'r dirwedd yn yr ardaloedd hyn; ymddengys bod hyn yn gwrthddweud tudalen 48 sy'n amlinellu bod gan y Gogledd Orllewin ardal o dirwedd o ansawdd uchel, felly sut mae'r FfDC wedi casglu bod newidiadau i'r dirwedd yn dderbyniol yma ar raddfa o'r fath? Yn ogystal, mae Polisi 10 yn amlinellu bod yn rhaid i geisiadau Cynllunio arddangos sut mae'r 'effeithiau andwyol canlynol wedi'u lleihau cymaint a phosibl', gan gynnwys 'effeithiau ar y dirwedd ac effeithiau gweledol, effeithiau cronolol a lleoliad Parciau Cenedlaethol ac Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol'. Mae ardal o harddwch naturiol eithriadol yn amgylchynu Ynys Môn, a oes asesiad wedi'i gynnal o effeithiau'r datblygiadau sy'n cael eu cynnig drwy'r FfDC o ran sut allant effeithio ar yr AHNE hwn? Mae yna risg o golli tir amaethyddol hefo datblygiad ffermydd solar yn benodol, oes ystyriaeth wedi ei roi hyn wrth adnabod yr ardaloedd o flaenoriaeth?

Tudalen 42 Ardaloedd Blaenoriaeth Ynni Cymru

Fel rhan o'r prosiect Wylfa Newydd, bu i'r Grid Cenedlaethol wneud gwaith i adnabod llwybr a ffafrir am gysylltiad grid llinellau uwchben. Y llwybr yr oeddynt yn ei ffafrio oedd y llwybr oren a oedd yn pasio drwy ran fawr o'r ardal Ynni Solar a Gwynt â blaenoriaeth sydd wedi'i hadnabod yn Ynys Môn. Bu i'r Grid Cenedlaethol dynnu ei gais yn ôl wedi i Horizon oedi prosiect Wylfa Newydd, er y bydd y penderfyniad mewn perthynas â'r Gorchymyn Caniatâd Datblygu yn cael ei gyhoeddi ym mis Mawrth. Gallai hyn arwain at y safle yn cael caniatâd am ddatblygiadau yn y dyfodol agos. A oes unrhyw ystyriaeth wedi'i rhoi i'r ardal â blaenoriaeth arfaethedig ar Ynys Môn gan sterileiddio'r llwybr â ffafriwyd a nodwyd yn flaenorol ar gyfer y cysylltiad grid i brosiect Wylfa Newydd?

Mae'r dystiolaeth ategol sy'n amlinellu'r gwaith Cam 1 a Cham 2 i adnabod yr Ardaloedd â Blaenoriaeth yn nodi bod hwn yn adolygiad desg lefel uchel. Mae Polisiâu'r Cynllun Datblygu yn y CDLI (neu CDLI ar y Cyd) a fabwysiadwyd yn ddiweddar yn darparu'r cyfiawnhad dros faint melinau gwynt / ffermydd solar y gellid ymdopi â hwy gan ystyried Sensitifrwydd y Dirwedd a'r Astudiaeth Capasiti. Deallir bod CNC yn gwneud gwaith i gynhyrchu Canllawiau Cenedlaethol mewn perthynas â'r mater hwn.

Mae'r gwaith a wnaed gan ARUP wedi nodi ardaloedd eang a ystyrir eu bod yn cynnig y cyfleoedd mwyaf ac y bydd materion ehangach ar lefel safle penodol angen eu hystyried yng nghyd-destun cynllunio mwy manwl wrth i safleoedd ddod

ymlaen. Fodd bynnag, teimlir nad yw geiriad cyfredol y polisi yn adlewyrchu bod y rhain yn ardaloedd gyda'r cyfleoedd mwyaf gyda materion penodol i safle i gael eu bodloni er mwyn i gynigion gael eu cefnogi.

Ymddengys bod un o'r Ardaloedd Tirwedd Arbennig a nodwyd yng Nghynllun Datblygu Lleol ar y Cyd Ynys Môn a Gwynedd yn syrthio o fewn Ardal â Blaenoriaeth Ynys Môn. Mae ardaloedd o'r fath yn cael eu cefnogi gan Ddatganiad o Werth ac Arwyddocâd sy'n nodi'n glir sut mae pob ardal yn bodloni'r meini prawf ar gyfer dynodi, ac yn cynnwys cyfres o 'nodweddion arbennig' sy'n sail i'r dynodiad. Bydd unrhyw gynigion datblygu yn yr ATA angen ystyried y nodweddion arbennig hyn. Teimlir y dylid adlewyrchu hyn yn y FfDC hefyd. O ystyried y dystiolaeth gadarn a cefnogi'r y mae CDLI Gwynedd ac Ynys Môn a fabwysiadwyd yn ddiweddar - mae'n anodd gweld sut y gellir cyfiawnhau'r dynodiadau arfaethedig yn yr FfDC, yr ymddengys eu bod yn tanseilio'r CDLI, a pha dystiolaeth sydd i gefnogi hyn.

Mae angen rhoi ystyriaeth i effaith y datblygiad ar osodiad y Parc Cenedlaethol a'r AHNE. Mae rhan o Ardal Blaenoriaeth 1 yn agos iawn at yr AHNE yng Ngogledd Môn.

P12 - Croesawu'r frawddeg sy'n amlinellu bod yn rhaid i gynigion ger ffiniau'r AHNE ddangos na fydd y datblygiad yn tanseilio'r amcanion sy'n sail i ddibenion y dynodiad, sut mae hyn yn cyd-fynd â Pholisi 10?

P13 - Os yw'r meini prawf ym Mholisi 11 am gael eu dilyn, a oes angen polisi ar wahân? Pa bryd fydd atlas ynni yn cael ei gynhyrchu a phwy fydd yn ei baratoi? A fydd yn destun ymgynghoriad cyhoeddus cyn cael ei gwblhau'n derfynol?

O safbwynt ieithyddol mae nifer fawr o gynlluniau ynni adnewyddadwy, ac yn enwedig felly rhai hydro yn cael eu rhedeg yn gymunedol, ac felly yn cyfrannu yn uniongyrchol at greu cymunedau ffyniannus ac at les y gymuned – ac yn aml iawn y Gymraeg.

Nid oes cyfeiriad yn yr adran hon at fuddiannau ieithyddol, ac nid yw'r tabl ar dudalen 70 yn dangos bod unrhyw berthynas yn cael ei gweld rhwng polisi ynni a'r Gymraeg.

8. Y Rhanbarthau (polisi 16)

- I ba raddau rydych yn cytuno neu'n anghytuno â'r egwyddor o ddatblygu Cynlluniau Datblygu Strategol wedi'u llunio ar lefel ranbarthol?

<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
--------------------------	--------------------------	-------------------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

11. De-ddwyrain Cymru (polisiâu 27-33)

Yn Ne-ddwyrain Cymru rydym yn bwriadu cynyddu rôl Caerdydd fel y brifddinas a sicrhau mwy o dwf cynaliadwy yng Nghasnewydd a'r Cymoedd. Bydd llain las o amgylch Casnewydd a rhannau dwyreiniol y rhanbarth yn cefnogi'r strategaeth ofodol ac yn canolbwyntio gwaith datblygu ar ddinasoedd a threfi sy'n bodoli eisoes. Bydd Datblygu sy'n Canolbwyntio ar Drafnidiaeth, sy'n defnyddio lleoliadau sydd â gorsafoedd rheilffordd prif linell a gorsafoedd Metro, yn llywio'r ymagwedd tuag at ddatblygu ledled y rhanbarth. Mae cefnogaeth o blaid tyfu a datblygu Maes Awyr Caerdydd.

- I ba raddau rydych yn cytuno neu'n anghytuno â'r polisiâu a'r dull gweithredu arfaethedig ar gyfer rhanbarth y De-ddwyrain?

Cytuno'n gryf	Cytuno	Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	Anghytuno	Anghytuno'n gryf	Ddim yn gwybod	Dim barn
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

Os oes gennych unrhyw sylwadau ar ddull gweithredu neu bolisiâu'r FfDC ar gyfer y tri rhanbarth, dywedwch wrthym. Os oes gennych unrhyw ddewisiadau amgen, esboniwch nhw a dywedwch wrthym pam y byddent yn well, yn eich barn chi.

Rhanbarth y Gogledd - Pwyntiau Cyfferdinol:

Y Rhanbarthau

Gan y gellir ystyried ardaloedd eang o ranbarth Gogledd Cymru (a Chymru gyfan) fel ardaloedd gwledig, byddai'n briodol cael polisi sy'n ymwneud ag ardaloedd gwledig, gan amlinellu sut ellir cefnogi'r ardaloedd hyn i sicrhau eu bod yn ffynnu ac y gallant ddarparu ar gyfer anghenion yr ardaloedd hynny mewn perthyhas a Tai, Cyflogaeth, mynediad at wasanaethau, trafnidiaeth gynaliadwy a seilwaith ddigidol

Tudalen 48 - Ffeithiau sydd wedi ei gynnwys ar y diagram yn ddefnyddiol ond mae angen cael rhyw fath o gyd-destun i'r ffigyrau hyn, er enghraifft beth ydi arwyddocâd y ffaith fod yna 200,000 o siaradwyr Cymraeg yn yr ardal? Nodir ar y map fod y Gorllewin yn ardal o ansawdd dirweddol ac amgylcheddol uchel, tybir fod ardal y rhanbarth cyfan yn cynnwys ardaloedd o ansawdd dirweddol uchel, gan gynnwys ANHE Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy. Natur gwledig yn fwy nac 'hinterland' – disgrifiad yn y Gymraeg yn well, hinterland eto'n awgrymu eu bod ar gyrion ardaloedd trefol.

Dim cyfeiriad at Parth Menter Ynys Môn na Parth Menter Eryri sydd yn dynodiadau Llywodraeth Cymru a sut mae amcanion y Llywodraeth am y Parthau Menter yn mynd i gael ei cyflawni. Yn hynny mae'n bwysig sicrhau bod yn cyfeiraid pendol at Canolfan Awyrfod Eryri (Maes Awyr Llanbedr) fel ased Ceneldaethol.

Nid oes unrhyw gyfeiriad i sut ellid cefnogi gweddill y Gogledd i elwa o twf Wrecsam a Glannau'r Dyfdrwy (mae'r mwyafrif o'r sylw i dros y ffin...)

Dylid blaenoriaethu sicrhau fod yr ardaloedd mwyaf ymylol yn derbyn tegwch e.e. yn y darpariaeth o isadeiledd digidol, mynediad i swyddi, tai ayyb

Tudalen 50 - Beth mae'r symbol sgwâr ar Gaergybi yn ei gynrychioli? Ddim wedi cael ei gynnwys ar yr allwedd – porthladd? Mae maes Awyr Ynys Mon yn cael ei ddangos ar y map ond does dim cyfeiriad yn y testun o gwbl. Gan ei fod yn linc pwysig rhwng y gogledd ar de mae hyn angen ei adlewyrchu yn y ddogfen.

Pam fod Caergybi ddim yn y 'Ganolfan Twf Rhanbarthol'? Cysylltiadau Caergybi drwy lon, trênn, porthladd ac awyr (o fewn pellter gymharol agos) yn golygu fod yna gyfleoedd i Gaergybi fod yn 'Ganolfan twf Rhanbarthol'. Aneddeleoedd cyffelyb mewn rhannau eraill o Gymru, megis Aberdaugleddau a Penfro yn cael ei hadnabod fel Canolfan Twf Rhanbarthol. Ystyried bod Caergybi yn haeddiannol o'r un statws.

Para 6 ar tud 52 yn cyfeirio yn benodol at gynllun yr 'Advanced Manufacturing Research Centre', dydi o ddim yn glir pam fod cyfeiriad at hwn ond ddim i gynlluniau eraill sydd yr un mor arwyddocaol o fewn portffolio rhaglenni Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru.

P16 – Mae pryder y gallai rhai ardaloedd mwy gwledig, nad oes ganddynt dwf cenedlaethol, gael eu anghofio mewn Cynlluniau Datblygu Strategol. Wrth ddatblygu Cynlluniau Datblygu Strategol, a fydd cyllid pellach ar gael i Awdurdodau Lleol? Beth fydd yn digwydd mewn rhanbarthau lle nad oes gan rai Awdurdodau Lleol Gynllun Datblygu Lleol wedi'i fabwysiadu ar hyn o bryd, neu mewn ardaloedd lle mae'r amserlen ar gyfer adolygu'r cynllun yn gwbl allan ohoni? Cydnabyddir bod y FfDC yn nodi bod Cynlluniau Datblygu Strategol yn cael eu siapio gan Gynlluniau Datblygu Economaidd rhanbarthol Llywodraeth Cymru a'r bargeinion Dinas a Thwf, a yw'r FfDC wedi cael ei hysbysu ganddynt? Mae'r ddogfen yn datgan bod LIC angen i Gynlluniau Datblygu Strategol ddod ymlaen ym mhob un o'r tri rhanbarth i gyflawni gofynion y polisi hwn. Fodd bynnag, noda'r trydydd paragraff dan y Polisi y dylai ACLI bennu ôl-troed daearyddol y Cynlluniau Datblygu Strategol. Dywed y paragraff olaf ar dudalen 10 y dylai'r Cynllun Datblygu Strategol ymdrin â graddfeydd rhanbarthol neu is-ranbarthol. Yn ogystal, mae'r rhagair gan Julie James AC yn nodi bod Awdurdodau Cynllunio Lleol yn cael eu hannog i fwrw ymlaen i ddatblygu Cynlluniau Datblygu Strategol. Mae'n aneglur p'un a oes angen i Gynlluniau Datblygu Strategol ymdrin â'r rhanbarth cyfan neu p'un a ddylent fod yn canolbwyntio ar sail is-ranbarthol, e.e. ardaloedd sydd wedi'u

hadnabod fel Ardal Twf Cenedlaethol? Mae angen i hyn fod yn gliriach yn y Fframwaith. Mae Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd wedi cael ei baratoi ar gyfer ardal Gwynedd a Môn a'r cynllun yma yw'r unig esiampl o gynllun ar y cyd yng Nghymru ar hyn o bryd. Mae'r cynllun yn un strategol ar gyfer yr isranbarth sydd wedi ystyried materion ar gyfer y ddwy sir ac effaith /materion cynllunio ehangach.

P17 - Mae'r Cyngor yn derbyn mai yng Nglannau Dyfrdwy ac yn Wrecsam bydd rhan sylweddol o'r twf yng Ngogledd Cymru yn ystod cyfnod y FfDC, yn arbennig o ran y boblogaeth a thai. Rydym, fodd bynnag, yn gwrthwynebu mabwysiadu polisi sydd yn ceisio ffocysu twf yma ar draul weddill y Gogledd, yn arbennig o ran yr economi, mae hyn yn groes i weledigaeth Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru ac egwyddorion y Fargen Twf i'r Gogledd.

Nid yw Cyngor Gwynedd yn cefnogi'r cysyniad mai yno dylid ffocysu ymdrechion i dyfu'r economi, y ddarpariaeth o wasanaethau a chyfleusterau, trafnidiaeth ac isadeiledd digidol, mae hyn yn bwysig ar gyfer cynaliadwyedd y rhanbarth yn ei gyfarwydd. Yn benodol, mae sicrhau isadeiledd safonol yn allweddol i alluogi twf yr economi ledled y Gogledd ac y mae'n gwblwbl afrealistig credu fod canolbwyntio gwasanaethau yn y Gogledd Ddwyrain am diwallu anghenion trigolion y Gorllewin.

Mae'r polisiâu ar gyfer y rhanbarth yn dangos diffyg uchelgais llwyr ar gyfer y rhanbarth yn ei gyfarwydd a'r ardaloedd gwledig yn benodol. Mae'r ardaloedd ar gyfer twf sydd wedi ei adnabod ar hyd y coridor A55 sef y sefyllfa bresennol ac ychydig iawn sy'n cael ei gynnig ar gyfer gweddill y rhanbarth.

P18 - Mae'r polisi yma yn amlinellu bod yr ardal o 'Gaernarfon i Lannau Dyfrdwy yw'r ffocws ar gyfer twf a reolir, gan adlewyrchu'r rôl isranbarthol bwysig y mae'r ardal hon yn ei chware **wrth gefnogi'r brif ardal dwf a nodwyd**' mae'n aneglur sut y bydd datblygiad yng Nghaernarfon neu Bangor yn cefnogi'r ardal twf yn Wrecsam a Glannau Dyfrdwy. Dylai unrhyw dwf yn yr ardaloedd yma fod er mwyn cefnogi'r is ranbarth, dylai'r cyfeiriad at gefnogi y brif ardal dwf cael ei dileu. Wrth ddatblygu'r polisi hwn, a yw nodau ac amcanion Gweledigaeth Twf Gogledd Cymru wedi'u hystyried? Mae'r ffaith bod aneddiadau yn Ynys Môn wedi'u hepgor o'r arc twf yn awgrymu nad ydyw. Mae cynlluniau mawr wedi'u hamlinellu yng Nghais Twf Gogledd Cymru (e.e. Morlais), ar gyfer yr Ynys ac felly ystyrir y bydd angen darparu tai a gwasanaethau allweddol fel yr amlinellir ym Mholisi 18 ar yr Ynys hefyd.

I hwyluso twf cynhwysol ledled y rhanbarth dylid dynodi canolfannau twf rhanbarthol y tu hwnt i'r coridor arfordirol. Mae'n anebynniol fod rhan helaeth o'r rhanbarth yn ymddangos yn wagle o ran datblygiad. Mae yna ganolfannau gwasanaeth sydd yn bwysig i'r is ranbarth a dylid cael ei adnabod oherwydd ei phwysigrwydd i'r ardaloedd gwledig, megis Porthmadog, Blaenau Ffestiniog, Pwllheli a Dolgellau yn achos Gwynedd.

Mae llawer iawn o'r aneddiadau arfordirol sydd yn cael ei gyfeirio ato fel ardaloedd ar gyfer twf rhanbarthol wedi ei gyfyngu yn sylweddol gan risg llifogydd. Ydi hyn wedi cael ei ystyried wrth adnabod yr ardaloedd yma fel ardaloedd twf? Sut mae'r ardaloedd yma yn cyd-fynd efo'r strategaeth ar gyfer llifogydd sydd wedi cael ei amlinellu yn NCT 15?

Nodir bod yr amcan canolog ar gyfer Rhanbarth Gogledd Cymru yn sefyll ar 19,400 o gartrefi ychwanegol hyd at 2038, gyda 51% o'r rhain yn dai fforddiadwy dros y 5 mlynedd nesaf. Nodir bod yr amcangyfrifon hyn yn darparu rhan o'r dystiolaeth a'r cyd-destun y gellir eu defnyddio fel sail i Ofynion Tai ar gyfer Cynllun Datblygu Strategol. Mae paragraff 4.2.6, Polisi Cynllunio Cymru (PCC) yn nodi y bydd y Rhagamcanion Tai, ynghyd â'r Asesiad Marchnad Tai Lleol a'r cynllun Llesiant ar gyfer ardal cynllun, yn llunio rhan sylfaenol o'r sail tystiolaeth ar gyfer cynlluniau datblygu; yn ogystal nodir y dylai'r rhain gael eu hystyried gyda thystiolaeth allweddol arall mewn perthynas â materion megis beth mae'r Cynllun yn ceisio'i gyflawni.

Nid yw'r cyfeiriad at 114000 o dai ychwanegol hyd at 2038 yn yr amcan canolog ar gyfer Cymru gyfan ar dudalen 30 mor glir o ran y bydd hyn yn rhan o'r lefel twf a ddisgwylir dros gyfnod y FfDC. Mae adolygiad o'r gyfradd adeiladu yn y gorffennol a welwyd yn saith Awdurdod Cynllunio Gogledd Cymru yn datgelu cyfradd adeiladu flynyddol o oddeutu 1,700 o unedau fesul blwyddyn (gweler Atodiad 1). Byddai hyn gyfystyr â lefel twf o oddeutu 34,000 dros yr 20 mlynedd nesaf. Mae'r ffigyrau diweddaraf o fewn cynlluniau datblygu mabwysiedig ar gyfer saith Awdurdod Cynllunio Gogledd Cymru yn nodi cyfradd adeiladu o oddeutu 2,340 uned fesul blwyddyn (gweler atodiad 2). Byddai hyn gyfystyr â lefel twf o oddeutu 46,800 dros yr 20 mlynedd nesaf. Mae angen i'r Fframwaith fod yn gliriach o ran ystyr y ffigwr o 19,400 yn y FfDC ar gyfer rhanbarth Gogledd Cymru. Os yw hwn yn fan cychwyn, yna mae angen nodi hyn drwy gydol y ddogfen neu fel arall gallai gwrthwynebwyr sy'n ceisio cael lefel twf is ddefnyddio'r ffigwr hwn i wrthwynebu ffigyrau amgen yn y Cynllun Datblygu Strategol / Cynllun Datblygu Lleol. Nid yw'n glir beth yw'r sail dystiolaeth ar gyfer nifer y cartrefi ychwanegol y cyfeirir atynt ac awgrymir na ddarperir ffigwr oni bai ei fod yn seiliedig ar dystiolaeth gadarn. Os oes angen "targed" angen tai yn rhanbarthol - a ddylai hyn esblygu trwy'r broses CDS?

P20 a P21

Mae'r ffaith bod polisi ar gyfer porthladd Caergybi, sy'n amlinellu ei bwysigrwydd fel porth strategol, yn cefnogi'r ddadl y dylid cynnwys Caergybi fel Canolfan o bwys rhanbarthol ymhellach, ac fe ddylid ei gynnwys ym Mholisi 18 hefyd fel ardal ar gyfer twf wedi'i reoli.

Beth am y trydydd Bont dros y Fenai, does dim cyferiad at hwn yn y ddogfen o gwbl, mae'r bod wedi bod yn destun i ymgynhorïad cyhoeddus a mae datganiad ar wefan y Llywodraeth awgrymu dyddiad cychwyn o 2020/2021 a dyddiad gorffen o 2022/2023. Mae'r datganaid hefyd yn amlinellu bod yr A55 yn 'bwysig yn lleol, yn genedlaethol ac yn rhyngwladol. Hon yw prif ffordd economaidd Gogledd Cymru ac mae'n rhan o lwybr yr Euro 22 ar y rhwydwaith ffyrdd ledled Ewrop' gan fod o yn ddatblygiad o awwyddocad cenedlaethol ystyrid ei fod yn bwysig bod yn cyferiad

yn y ddogfen. Mae'n bwysig cael gwell cysylltiadau rhwng gogledd a de Cymru, er mwyn uchafu cyfleoedd a sicrhau gwell mynediad i'r de-ddwyrain, ddim yn unig canolbwyntio ar cysylltiadau i Gogledd Gorllewin Lloegr.

P22 – Mae cynhyrchu ynni yn bwysig ar gyfer Cymru gyfan felly dylid sicrhau fod polsi cenedlaethol ar gyfer y maes hwn yn ogystal ac un penodol ar gyfer Gogledd Orllewin Cymru. Drwy'r polisi hwn, a yw'r FfDC yn hyrwyddo/ffafrio ynni adnewyddadwy dros ynni anadnewyddadwy? Os felly, sut mae hyn yn effeithio ar y cynigion ar gyfer Wylfa Newydd? Mae polisiâu yng Nghynllun Datblygu Lleol ar y Cyd Gwynedd a Môn sy'n ymwneud yn benodol â datblygiad yn Wylfa Newydd. A yw Polisi 22 yn ymwneud yn benodol â chynhyrchu ynni Niwclear / carbon isel? Os felly, dylai hyn fod yn glir yma, yn hytrach na defnyddio'r terminoleg cenedlaethol ynni anadnewyddadwy, er mwyn bod yn glir.

Mae Trawsfynydd yn cael ei gydnabod yn genedlaethol fel safle ar gyfer adweithyddion niwclear bychan ac fe ddylid newid y testun ym mharagraff 4 ar dudalen 54 er mwyn iddo adlewyrchu hyn.

Mae Cyngor Gwynedd yn credu y dylid ychwanegu cyferiad penodol yn y FfDC at Chanolfan Awyrfod Eryri (Maes Awyr Llanbedr) yng ngoleuni arwyddocâd y safle ar gyfer Cymru gyfan o ran datblygiad y sector awyrennau a reolir o bell a'r posibilrwydd o ddatblygu'r safle yn Porth Awyrennau Gofod yn y dyfodol.

Yn ychwanegol, mae'r Cyngor yn credu y dylid cynnwys polisi penodol yn adran rhanbarth y Gogledd ar gyfer yr ardaloedd gwledig gan adlewyrchu arwyddocâd yr economi wledig i'r rhanbarth gyfan a pwysigrwydd cadarnleoedd y Gymraeg yn y Gogledd Orllewin.

Sylw i'r iaith Gymraeg:

Mae'n siomedig bod cyn lleied o sylw i'r iaith yn cael ei roi yn yr adrannau hyn, ac mai un frawddeg sydd yn cael ei hailadrodd sydd yna dan yr is-bennawd "Y Gymraeg".

Dylai'r Llywodraeth fod yn gosod gweledigaeth glir drwy'r ddogfen yma o'r hyn y disgwylir i awdurdodau lleol a chynlluniau rhanbarthol weithredu arno o safbwynt cynllunio a datblygu economaidd er mwyn cryfhau sefyllfa'r Gymraeg a chyfrannu at y miliwn o siaradwyr y maent wedi ei osod fel targed drwy Gymraeg 2050.

Mae'r ffaith nad yw nifer o'r polisiâu rhanbarthol yn cael eu nodi fel rhai sydd efo bwriad i wireddu'r canlyniad o greu "lleoedd lle mae'r Gymraeg yn ffynnu" ar y tabl ar dudalen 70 yn ddadlennol iawn.

Dylai'r Gymraeg fod yn ystyriaeth mewn unrhyw gynlluniau sydd yn ymwneud efo creu swyddi a ffyniant cymunedol.

Dylid bod yn ofalus hefyd nad yw'r iaith yn ymddangos mewn cysylltiad ac ardaloedd gwledig yn unig.

O safbwynt cynlluniau rhanbarthol y Gogledd, rhoddir pwyslais mawr ar ddatblygiadau yn ardal Wrecsam a'r Gogledd Orllewin, ac mae angen bod yn

ofalus sut effaith mae hyn yn ei gael ar y Gymraeg gan fod cyd-destun gwahanol iawn i'r iaith yn gymunedol a chymdeithasol ar draws y Gogledd.

12. Arfarniad o Gynaliadwyedd Integredig

Fel rhan o'r broses ymgynghori, cynhaliwyd Arfarniad o Gynaliadwyedd Integredig er mwyn asesu effeithiau cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol cynllun. Nododd yr adroddiad nifer o ddangosyddion monitro, gan gynnwys iechyd, cydraddoldebau, y Gymraeg, yr effaith ar gymunedau gwledig, hawliau plant, newid yn yr hinsawdd a datblygu economaidd.

- A oes gennych unrhyw sylwadau ar ganfyddiadau'r Adroddiad ar yr Arfarniad o Gynaliadwyedd Integredig? Nodwch unrhyw ddangosyddion monitro amgen eraill a fyddai'n atgyfnerthu'r Arfarniad o Gynaliadwyedd Integredig, yn eich barn chi.

Noder fod asesiad o effaith y FfDC ar yr iaith Gymraeg wedi cael ei gynnwys o fewn Arfarniad Cynaliadwyedd Integredig. Oherwydd pwysigrwydd yr iaith Gymraeg ar targed o gynyddu y nifer o siaradwyr i filiwn erbyn 2050 credir dylai'r FfDC gael ei gefnogi gan Asesiad Effaith ar yr Iaith Gymraeg y tu allan i'r Arfarniad Cynaliadwyedd Integredig.

13. Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd

Fel rhan o'r gwaith o ddatblygu'r FfDC, cynhaliwyd Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd. Diben proses yr Asesiad yw nodi ac asesu unrhyw 'effeithiau sylweddol' a gaiff y cynllun ar safleoedd megis Ardaloedd Cadwraeth Arbennig ac Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig ar gyfer adar, a mynd i'r afael â nhw.

- A oes gennych unrhyw sylwadau ar yr Adroddiad ar yr Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd?

Dim Sylwadau

14. Y Gymraeg

Hoffem wybod eich barn ar yr effeithiau y byddai'r FfDC yn eu cael ar y Gymraeg, yn benodol o ran cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac o ran peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

- Beth fyddai'r effeithiau yn eich barn chi? Sut y gellid cynyddu'r effeithiau cadarnhaol, neu liniaru'r effeithiau negyddol?

Mae hyn yn cael ei gyfarch yn rhai o'r cwestiynau blaenorol.

O ystyried bod datblygiad economaidd ac adfywiad cymunedol yn greiddiol i ffyniant ieithyddol, rydym yn hynod siomedig nad oes ystyriaeth ddigonol ar lefel genedlaethol i weld yn cael ei roi i'r effaith ar yr iaith Gymraeg nac ychwaith ar y cyfleoedd i gynyddu'r defnydd ar yr iaith Gymraeg yn y FfDC.

Mae'r FfDC yn ddogfen gynllunio hynod bwysig a'r iaith Gymraeg yn fater o bwysigrwydd cenedlaethol. Dylai dogfen ar lefel strategol fel hon gan y Llywodraeth fod yn dangos arweiniad ac yn gosod nodau uchelgeisiol ac yn gwthio yr awdurdodau a rhanbarthau i wneud mwy. Nid yw'n glir o gwbl o'r ddogfen hon beth mae'r Llywodraeth eisiau ei weld.

Eglurwch hefyd sut y gellid llunio neu newid y FfDC arfaethedig, yn eich barn chi, er mwyn sicrhau:

- I. ei fod yn cael effeithiau cadarnhaol neu fwy o effeithiau cadarnhaol ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r iaith Gymraeg ac na chaiff yr iaith Gymraeg ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg
- II. nad yw'n cael effeithiau niweidiol ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r iaith Gymraeg nac ar drin yr iaith Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Rhaid i'r effaith a'r y Gymraeg a'r angen i ystyried sut mae cynlluniau yn gweithio o blaid y Gymraeg fod yn cael ei amlygu drwy'r ddogfen gyfan er mwyn sicrhau bod perthynas rhwng pob newid a pholisi yn y FfDC ag effaith bositif ar yr iaith a lles cymunedol. Nid yw'n gwneud synnwyr, er enghraifft, bod polisi 20 ar y siart ar dudalen 70-17 yn nodi perthynas gyda'r Gymraeg, ond nid polisi 21. Mae unrhyw gynlluniau sydd yn edrych ar symudoledd a manteision economaidd yn debygol o gael effaith ieithyddol.

Dylai mwy o lawer na 13 allan o'r 33 polisi fod yn anelu at gael canlyniadau sy'n arwain at ffyniant yr iaith Gymraeg.

Mae'n gwbl annerbyniol bod y llywodraeth yn ystyried na ddylid ceisio anelu i wireddu'r canlyniad gyda pholisïau sydd yn ymwneud efo Casnewydd a Blaenau'r Cymoedd. Nid yw hyn yn gosod disgwyliad i'r rhanbarthau ar gyfer yr ardaloedd hynny lle mae wir angen rhoi ystyriaeth strategol i'r Gymraeg. Sut ellir sôn am weithgarwch adfywio a gwella llesiant heb sôn hefyd am y Gymraeg? Efallai nad yw mwyafrif y boblogaeth yn yr ardaloedd hyn yn siaradwyr Cymraeg, ond nid yw hynny'n golygu nad oes anghenion llesiant yn gysylltiedig a'r Gymraeg yn bodoli.

Mae peryg gwahaniaethu yn erbyn y siaradwyr Cymraeg (h.y. effeithio ar eu hawl i ddefnyddio'r Gymraeg) a thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg os nad yw'r Gymraeg yn ystyriaeth greiddiol o unrhyw gynlluniau adfywio, llesiant, ac economaidd.

Dylai'r Llywodraeth ystyried yn ofalus eu rôl yn gosod y weledigaeth a'r uchelgais gywir, a gwneud newidiadau i'r Fframwaith sydd yn herio ac yn gwthio pawb i weithredu ymhellach na'r hyn maent yn ei wneud ar hyn o bryd. Mae cynnwys y Gymraeg mewn un brawddeg fechan ym mhob rhanbarth, yn hytrach nag wedi treiddio drwy'r cynlluniau economaidd, yn rhoi gormod o le i ranbarthau ac awdurdodau esgeuluso'r cyfrifoldeb i weithio o blaid y Gymraeg.

Rhaid sicrhau nad yw'r Gymraeg ond yn flaenoriaeth yn yr ardaloedd hynny "lle mae'r Gymraeg yn iaith bob dydd" yn unig.

Mae geiriad Canlyniad 4 ar dudalen 20 yn wan a pherygl i'r Gymraeg gael ei phortreadu fel rhywbeth hanesyddol (gweler geiriad tudalen 12) i'w warchod yn hytrach na chyfrwng cyfathrebu y dylid ei arddel a'i ddatblygu. Mae'r geiriad yn rhy amwys, a'r diffiniadau amrywiol o "iaith bob dydd" yn berygl o achosi diffyg gweithredu yn hytrach na symblu datblygiad.

15. Sylwadau Pellach

- A oes unrhyw sylwadau pellach yr hoffech eu gwneud ar y FfDC, neu unrhyw gynigion amgen y dylem eu hystyried, yn eich barn chi?

Gweler Pwyntiau Cyffredinol gan y Cyngor isod

Rhan 2 Tudalen 12

Tudalen 12: Brawddeg olaf yn cyfeirio at y ffaith fod pobl yn y Gogledd-orllewin a'r Gorllewin yn parhau i fyw ei bywydau bob dydd yn y Gymraeg. Mae yna gymunedau ym mhob cwr o Gymru lle mae'r Gymraeg yn iaith fyw a ble fo'r boblogaeth yn byw ei bywydau yn y Gymraeg. Credu y byddai'r paragraff hyn yn gallu cael ei ail-eirio.

- Croesawu'r cysyniad o sefydlu FfDC fel dull o alinio ymdrechion i gynyddu ffyniant a lleihau gwahaniaethau ar draws ac o fewn rhanbarthau – ond angen ategu'r bwriad yma a'i dreddio drwy'r ddogfen gyfan. Awgrymwn fod angen pwyslais pellach ar rôl y FfDC yn arf rhagweithiol i alluogi ddosbarthu twf (a ffyniant) a'r pwysigrwydd o sicrhau mai dyma'r flaenoriaeth ar gyfer gwariant cyhoeddus.
- Croesawn y cysyniad o sefydlu Fframwaith Datblygu Cenedlaethol, Cynllun Datblygu Strategol a Cynlluniau Datblygu Lleol ond nodwn ei fod yn aneglur sut fydd datblygiad y Cynlluniau Strategol yn cael ei arwain a pwy / sut / pryd fydd rhaid ei baratoi.
- Croesawn y cyfeiriad at weithio ochr yn ochr â'r Fframweithiau Economaidd Rhanbarthol ond nodi nad yw rhanbarthau ac ardaloedd lleol wedi cael mewnbwn i'r dogfennau hyd yn hyn ac fod angen bod yn eglur sut mae rhain am eistedd ochr yn ochr gyda'r strategaethau mae'r rhanbarthau yn eu paratoi (h.y. strategaeth BUEGC yn ein hachos ni).
- Nodwn ansicrwydd ynglŷn â sut mae 3 rhanbarth Llywodraeth Cymru yn gweddu gyda'r 4 rhanbarth economaidd sydd wedi eu sefydlu gan Llywodraeth Lleol drwy law y City & Growth Deals (awgrymwn y dylai Llywodraeth Cymru fabwysiadu'r un drefn).
- Nodwn pwysigrwydd sicrhau fod aneddiadau (mawr a bach) yn lefydd cynaliadwy a dymunol i fyw a gweithio.
- Awgrymwn dylid cyfeirio at ynni carbon isel nid adnewyddadwy yn rhannau cyffredinol y ddogfen.
- Mae angen pwyslais pellach at sicrhau ffyniant economaidd yn cadarnleoedd yr iaith (gan gofio fod yr ardaloedd hyn y tu allan i'r lleoliadau a awgrymir eu bod yn flaenoriaeth).

- Pan yn cyfeirio at gysylltedd digidol dylid cyfeirio at badneang, symudol a rhynggrwyd y *pethe* ymhob achos.
- Tud. 14 – dylid cyfeirio at chwareli yn ogystal a glofeydd.
- Fawr o gyfeiriad at gwledig yng nghyswllt Gogledd Cymru – hyn wedi ei gyfyngu at y Canolbarth...
- Mae angen rhoi ystyriaeth yn Genedlaethol i'r nifer o dai haf sydd yn bodoli mewn cymunedau ar draws Cymru. Er mae pryderon wedi bod ers amser ynglŷn â'r nifer o dai haf mewn rhai ardaloedd yng Ngwynedd, gyda'r pryder fod y nifer yn ymestyn i ragor o ardaloedd. Yn fwy diweddar mae'r diwydiant twristiaeth wedi esblygu gan weld dyfodiad busnes AirBnB sydd yn fusnes byd eang. Ond dydi hyn ddim yn unig yn broblem i Wynedd mae hyn yn broblem i gymunedau ar draws Cymru yn cynnwys trefi a dinasoedd. Mae cael nifer uchel yn arwain ar leihad yn y sdoc dai ar gyfer pobol sydd yn bwy ag yn gweithio o fewn y cymunedau yma.

16. A ydych yn...?

Rhoi eich ymateb personol eich hun	<input type="checkbox"/>
Cyflwyno ymateb ar ran sefydliad	<input checked="" type="checkbox"/>

Bydd ymatebion i'r ymgynghoriad yn cael eu rhannu gyda Cynulliad Cenedlaethol Cymru ac yn debygol o gael eu cyhoeddi, ar y rhynggrwyd neu mewn adroddiad. Os byddai'n well gennych i'ch ymateb gael ei gadw'n gyfrinachol, ticiwch yma	<input type="checkbox"/>
---	--------------------------

ATODIADAU

- ATODIAD 1 Cyfradd Datblygu Gorffennol ar gyfer Awdurdodau Cynllunio Gogledd Cymru
- ATODIAD 2 Cyfradd Datblygu Gorffennol ar gyfer CDLI / CDU au sydd wedi'i Mabwysiadu yng Ngogledd Cymru

Atodiad 1 Cyfradd Datblygu Gorffennol ar gyfer Awdurdodau Cynllunio Gogledd Cymru

Awdurdod Cynllunio	JHLAS Ddefnyddir	a	Cyfanswm Unedau Cwblhau	o wedi	Unedau Cwblhau Flynyddol	wedi'i yn
Ardal Cynllunio Ynys Môn a Gwynedd	2015 i 2019		2,140		428	
Parc Cenedlaethol Eryri	2014 i 2018		152		30.4	
Conwy	2014 i 2018		1,293		258.6	
Sir Ddinbych	2015 i 2019		804		160.8	
Sir Fflint	2014 i 2018		2,866		573.2	
Wrecsam	2014 i 2017		977		244.25	
CYFANSWM	-		8,232		1,695.25	

Atodiad 2 Cyfradd Datblygu Gorffennol ar gyfer CDLI / CDU au sydd wedi'i Mabwysiadu yng Ngogledd Cymru

Awdurdod Cynllunio	Cynllun a Chyfnod	Lefel Cyffredinol	Twf	Lefel Blwyddyn	Twf	fesul
Ardal Cynllunio Ynys Môn a Gwynedd	CDLI ar y Cyd 2011 i 2026	7,184		479		
Conwy	CDLI 2007 i 2022	6,520		434.6		
Sir Ddinbych	CDLI 2006 i 2021	7,500		500		
Parc Cenedlaethol Eryri	CDLI 2016 i 2031	770		51.3		
Sir Fflint	CDU 2000 i 2015	7,400		493.3		
Wrecsam	CDU 1996 i 2011	5,775		385		
CYFANSWM	-	35,149		2,343.2		

Aelod Cabinet - Amgylchedd
Cabinet Member – Environment
Cynghorydd / Councillor Gareth Wyn Griffith

Gofynnwch am/Ask for: Cyng. Gareth Wyn Griffith



cynghorydd.GarethWGriffith@gwynedd.llyw.cymru

Ein Cyf / Our Ref: GWG/
Eich Cyf / Your Ref:



NDF Team
Planning Policy Branch
Welsh Government
Cathays Park
Cardiff
CF10 3NQ

13th November 2019

BY EMAIL: ffdc@llyw.cymru

Dear Sir/Madam

GWYNEDD COUNCIL'S RESPONSE - CONSULTATION ON THE NATIONAL DEVELOPMENT FRAMEWORK

Thank you for the opportunity to submit Gwynedd Council's observations to the above consultation. The Council states its main observations on the document in this letter and proposes observations that provide more detail as appended in the letter.

On the whole, the Council supports the principle of preparing a National Development Framework that includes a strategy to address key national priorities through the planning system. However, it is considered that the document in its present form is completely defective. The Council notes that there is a lack of ambition in the document overall, and that the document is not progressive enough. It does not sufficiently address the challenges and opportunities noted in the document.

The framework does not provide new methods of addressing the challenges that Wales is facing, but rather, the document reiterates things that are already happening. This is key given the challenges, as outlined in the National Development Framework, that Wales is facing over the coming 20 years and beyond. These challenges include climate change, rising sea levels, Brexit, a changing / ageing population, maintaining and developing the rural economy, protecting and developing the Welsh language, transportation matters, water resources, affordable homes and energy provision. It is considered that the Framework must address how Wales will face these challenges in a much more ambitious way, which could set an example to the rest of the United Kingdom and beyond.

Observations on specific parts of the National Development Framework are outlined below.

1. Strategic Development Plans and Regional Planning

From this document, it is not clear which geographical areas the Strategic Development Plans should include. Would there be three Strategic Development Plans, which encompass the three regions, or would there be Strategic Development Plans for sub-regions? This is unclear in the document. Gwynedd and Anglesey Councils have prepared a Joint Local Development Plan (JLDP) and we are of the opinion that it could be considered a strategic plan for the north-west Wales sub-region. This is the first JLDP and is currently the only one of its kind in Wales. It was prepared based on evidence relevant

Swyddfa'r Cyngor
Caernarfon
Gwynedd LL55 1SH
01766 771000
www.gwynedd.llyw.cymru

to the local area and, following a Public Inquiry by the Planning Inspectorate, it was confirmed that it was robust. The JLDP provides a strategy to ensure that the needs of the local area are met by ensuring that any impacts on the wider geographical area are considered. Given that this JLDP meets the needs of the sub-region, the Council questions the need for a further Strategic Development Plan for this area, which possibly will not sufficiently consider the specific needs relating to the rural areas of north-west Wales. Furthermore, the Council has concerns regarding the need as well as the resources available to prepare the Strategic Development Plan.

2. Rural Areas

The National Development Framework does not show that it has a clear understanding of the rural areas of Wales as well as the importance of sub-regional settlements to the rural parts of Gwynedd. Referring to the rural areas of north Wales as 'hinterland' (page 48) demonstrates a lack of further understanding of these areas as places where the residents of Wales live and work. There is a lack of vision in Policy 4: Supporting Rural Communities. The policy does not go beyond what is happening now through Local Development Plans. The focus is on promoting the economic activities that have strong connections to rural areas, namely the more traditional activities. It shows a lack of understanding of the Information Technology and Communication, and Science and Technology sectors that are growing in the rural areas. The National Development Framework should provide a progressive policy for rural areas, which supports what is being promoted by Local Development Plans in those areas. Rural areas in Wales should be permitted and encouraged to prosper outside the traditional rural activities. In order to ensure that the National Development Framework does not penalise residents who live in rural areas, similarly to other areas in Wales, the rural areas should be supported in order to ensure that they can offer a good quality of life to its residents. This will mean working in a more ambitious way across Wales and this should be reflected in the National Development Framework. As you are aware, Gwynedd is a large rural county and securing digital infrastructure provision of high quality will be key in assisting to provide high quality employment opportunities (with good salaries) in this area. The provision of this infrastructure will encourage further development in the ICT and science sector, which is already growing in North West Wales.

The Welsh language document contains a sentence that is not evident in the English language document, namely 'ni ddisgwylir i boblogaeth ardaloedd gwledig Cymru dyfu'n sylweddol' (*'the population of the rural areas of Wales is not expected to grow significantly'*). What is the meaning of this statement, and why was it left out from the English version? Such statements are pointless and unnecessary and maintain the idea that the rural areas should continue as they are and refrain from growing and innovating.

3. Spatial Strategy

As outlined above, the National Development Framework is not considered ambitious and progressive enough. The spatial strategy demonstrates the current situation in Wales rather than where growth could be directed, given the challenges and opportunities facing Wales over the coming 20 years and beyond. The spatial strategy does not note the connections between north and south Wales (the map on page 25 does not outline any national connectivity), and important sub-regional connections, e.g. connections between southern Gwynedd and Wrexham and Aberystwyth and the connections between the Llŷn Peninsula and Caernarfon and Bangor. The National Development Framework also fails to acknowledge the clear similarity (apart from the Welsh language, as noted in the National Development Framework) between the four most westerly counties. The spatial strategy map makes no reference whatsoever to Welsh Government's Enterprise Zones and their importance in terms of offering opportunities to provide high quality employment in sub-regional areas.

4. North Wales Region

The rationale for determining the footprint of the north Wales region is unclear. The Council strongly disagrees with the national growth area noted for Wrexham and Deeside, as this goes against the vision noted in the North Wales Growth Deal, which attempts to ensure that the whole of North Wales benefits from economic development in the region. Policy 18: Coastal Settlements in North Wales outlines that Caernarfon to Deeside is an arc for managed growth in order to support the strategic growth area in Wrexham and Deeside. It is not clear how the regional growth of Caernarfon and Bangor will support the national growth area. Indeed, it is believed that any growth in Caernarfon or Bangor should support the sub-region and residents who live in this area in the first instance.

Gwynedd County looks to the south as well as the west and the east, and Gwynedd is very similar to the rural areas in west and mid Wales, and the National Development Framework should acknowledge the connections with these areas. The North Wales regional map and policies do not consider other important regional settlements where regional growth will be important to support the rural areas of Gwynedd. Once again, the important regional connections between the Llŷn Peninsula and Caernarfon and Bangor, as well as between southern Gwynedd and Wrexham, are not acknowledged on the map.

5. Climate Change

Although climate change is outlined as a challenge in the National Development Framework and the outcomes outline, the role the planning system could have to help lead the way in 'promoting and creating a competitive and sustainable community that has been de-carbonised'. It is not considered that sufficient consideration has been given to the impacts of climate change, i.e. rising sea levels and an increase in flood risks. Some of the areas that have been noted as regional growth areas in the north Wales region have been seriously restricted by flood risks and, therefore, their ability to satisfy growth levels is limited. The Council questions whether these issues involving climate change and flood risks have been given due consideration during the preparation of the National Development Framework and when outlining the growth areas. Given the strategic importance of the challenges faced due to climate change, a policy should be in place, which outlines how Welsh Government aims to address the matters facing Wales in light of climate change.

6. North Wales Energy Zone

The terminology used in Policy 22: North-west Wales and Energy, makes it unclear as to whether Welsh Government supports nuclear energy or not. Given the importance of energy generation for the whole of Wales, the Council is of the opinion that this policy should be a national policy, rather than for North Wales only. For clarity, if the policy involves nuclear energy, the policy should use the terminology widely used, namely 'low carbon energy', rather than 'non-renewable energy'. The Snowdonia Enterprise Zone in Trawsfynydd has been recognised nationally as a site to be promoted for small modular reactors and the National Development Framework should acknowledge this. The National Development Framework does not appear to be consistent with the Prosperity for All: Low Carbon Wales document by Welsh Government, which includes a vision up to 2050, including generating energy through nuclear.

7. Housing and Affordable Housing

The Council questions whether it is appropriate to set a housing figure for the regions within the National Development Framework. The Council considers that this will be more appropriate in a Strategic Development Plan where the figures could be agreed on a regional basis and based on firm evidence. The Council is concerned that the figure is substantially lower than the housing figures noted in the Local Development Plans across the North Wales region for the same period. The Council also has concerns about the affordable housing targets noted in the National Development Framework. The Council supports and understands the importance of providing affordable housing across Wales, but has consideration been given to the viability and ability of the houses to be developed, when setting the target for affordable housing in the region? The viability of sites vary across areas within the LDP, not to mention across an entire region. In the absence of evidence of how this figure could be achieved, the Council questions whether having a figure for the whole region is appropriate.

8. Welsh Language

The way that the Welsh language is portrayed in the document is very disappointing. There is a lack of recognition of the importance of the Welsh language throughout the entire document. This shortfall is manifested in the document's foreword where there is no reference to the Welsh language whatsoever. Noting that 'communities in the strongholds of the Welsh language in north-west and north-east Wales are still living their everyday lives through a language spoken in our country for 1500 years', treats the Welsh language as an historic relic rather than a living language that is spoken every day and much more widely than this statement suggests. The document is not clear as to how the commitment to increase the use of the Welsh language will be achieved through its policies. In order to achieve the targets noted by 'Cymraeg 2050', the National Development Framework will need to be much more ambitious in encouraging the growth of the language, and this will need to be undertaken across Wales, not in the 'strongholds' alone. The National Development Framework needs to be amended in order to reflect the importance of the Welsh language in all aspects of the document, and it should not be considered a 'tick-in-the-box exercise' by repeating the same paragraphs relating to the Welsh language throughout the entire document.

In addition to the above, the Welsh language version of the document needs to be proofread very carefully before publishing the final draft. It is important to ensure that both documents are consistent and that they say the same thing (e.g. sentences that appear in one language should also appear in the other language), that the correct terminology is used and that it is used consistently throughout the document (e.g. Wales Energy Priority Fields to be changed to Wales Energy Priority Areas) and that the translation is accurate (e.g. page 31 paragraph 1 '*public sector*' in the Welsh version but '*private sector*' in the English version). It is important that such matters are rectified as it could cause confusion for the reader and make it difficult to implement the document's requirements.

Thank you once again for the opportunity to propose Gwynedd Council's observations. I hope that the above demonstrates our eagerness to work with Welsh Government to ensure the best for the whole of Wales, the north Wales region, and our rural areas. The Council is very happy to engage and to work proactively with you and your officers to secure an ambitious and fit for purpose National Development Framework, which responds to the challenges and opportunities facing Wales over the coming 20 years and beyond.

Yours sincerely



Cyng. Gareth Wyn Griffith
Aelod Cabinet - Amgylchedd

APPENDIX 1 – RESPONSE TO THE WELSH GOVERNMENT'S CONSULTATION - NDF

1. NDF Outcomes (chapter 3)

The NDF has proposed 11 Outcomes as an ambition of where we want to be in 20 years' time.

- Overall, to what extent do you agree or disagree the 11 Outcomes are a realistic vision for the NDF?

Strongly agree	Agree	Neither agree nor disagree	Disagree	Strongly disagree	Don't know	No opinion
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

- To what extent do you agree with the 11 Outcomes as ambitions for the NDF?

Agree with all of them	Agree with most of them	Agree with some of them	Agree with none of them	Don't know	No opinion
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

- If you disagree with any of the 11 Outcomes, please tell us why:

Outcome 1

Is this excluding rural areas? It is important that rural areas are digitally well connected so that the same opportunities for working from home and self-employment are available as there are in larger cities, towns and villages. It is also important the rural areas have the same offer of a good quality of life for their residents. As this outcome is worded, and with outcome 2 below it is felt that this excludes rural areas. Should this first outcome be for the whole of Wales?

Outcome 2

As outlined above rural areas should be as well connected digitally as the larger towns and cities, residents of Wales should not be penalised for living in rural areas. The outcome does not imply that there is sufficient ambition for our rural areas; they need to be vibrant and contemporary places with equal access (compared to urban areas) to services, work and social opportunities.

Outcome 4

There is a need to be cautious that the wording in Outcome 4 does not allow some authorities to consider education alone as a way of promoting and developing the language. The Welsh language needs to be a key consideration throughout any plans relating to the economy and a number of authorities could use the wording, "Where Welsh is the everyday language of the community," as a way out of obligations as it is a very difficult statement to define and measure.

Also how is "Where Welsh is the everyday language of the community," defined? What is the community? How much of the population must speak Welsh for it to be an 'everyday language'? Why is it only in communities where the Welsh language is the 'everyday language of the community' that development work will need to be managed in order to ensure that jobs and homes are available so that the language can be central to the

identity of those communities? If the aim of having a million Welsh speakers is going to be achieved, the Welsh language will need to be promoted beyond the heartlands.

What about the visibility of the Welsh language? Signs, etc.? It is believed that this should be promoted nationally.

The Welsh language must be a responsibility for all, and not just the education authorities, across the whole of Wales.

Also, the linguistic connection should be highlighted in the other outcomes that relate to work opportunities and community services (Outcome 2), economic opportunities in cities and towns (Outcome 5) and economic development, investment and innovation (Outcome 6) for example.

The language should filter through each of the objectives and outcomes.

Outcome 5

We disagree with this result because it is in conflict with outcome 3. Outcome 3 refers to securing development in communities where Welsh is the everyday language but outcome 5 is 'city-centric' by referring to areas outside the cities as places that are going to benefit from development in the cities rather than thriving through development in these areas.

Outcome 6

This outcome should refer to reducing differences - within society and between places.

Outcome 8

It is suggested that this result should be expanded to include 'digital connectivity infrastructure' in its entirety, including fibre broadband infrastructure to the property, mobile data and internet things in the first place (and any other technology that emerges during the 20 years lifetime of the NDF). The outcome should include a specific commitment to intervene to ensure that all parts of Wales receive early access to digital connectivity infrastructure.

Outcome 11

There is scope in this outcome to refer to the impact on coastal communities that may be affected by climate change impacts and increased flood risk. A number of important settlements in the northern region are coastal. As the impact of climate change and increased flood risk is already being seen across the country, the NDF needs to set out a framework for dealing with these impacts, therefore a national policy on flood risk climate change should be considered.

In the recent consultation relating to TAN 15 there is a cross reference to the NDF e.g. paragraph 4.8 states that '*planning policies for coastal areas should reflect and complement the National Development Framework*' but there is no reference or guidance on this in the NDF.

Paragraph 7.17 outlines that decisions to enable large scale regeneration in densely populated areas where there is flood risk should be made jointly at the national and local level, through the National Development Framework and the relevant Strategic Development Plan, but again there is no guidance on this in the NDF.

The Council considers that insufficient attention has been given to the impacts of climate change and the increased flood risk in the NDF, this needs to be rectified as it is a national challenge.

2. Spatial Strategy (policies 1 - 4)

The NDF **spatial strategy** is a guiding framework for where large-scale change and nationally important developments will be focused over the next 20 years.

- To what extent do you agree or disagree with the spatial strategy and key principles for development in...

	Strongly agree	Agree	Neither agree nor disagree	Disagree	Strongly disagree	Don't know	No opinion
Urban areas (Policies 1, 2 & 3)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Rural areas (Policy 4)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

- If you have any comments on the spatial strategy or key principles for development in urban and rural areas, please tell us:

General Points on the Spatial Strategy

- A substantial risk is that the Plan will be considered as one for cities / towns only, due to the focus on cities and large towns and growing urban areas by increasing the existing spatial differences in Wales and ensuring that rural areas continue to be poor and lose their young population.
- Elements on the right track, but give the impression that rural areas will be voids, except for agriculture and visitors.
- The tone of the references towards rural areas suggest that they are relatively close to larger centres - there is a lack of appreciation about how far some areas are. There is a need to appreciate marginalisation as a substantial challenge for many communities; as a result there is a need to encourage and support them to become economically self-sufficient by offering a range of opportunities
- The list of economic activities that should be prioritised in the rural areas is too narrow...a range of economic activity and a selection of jobs (and well-paid jobs) is needed in the countryside - reference should be made to encouraging higher value economic activity that is not as dependent on location (e.g. digital).
- Para. 4 on page 29 needs to refer to West Wales as well as Mid Wales.

Page 24 the text goes from describing the urban areas to then refer to smaller towns & villages and then important regional centres. It would flow better going from urban areas to regional centres and then referring to smaller towns and villages.

Map - page 25

The map on page 25 shows the current situation as opposed to where growth could go, when considering all of the opportunities and challenges which have been identified in the document.

Welsh Government designated Enterprise zones should be identified on the Spatial Strategy Map areas for economic development/growth. There are links between South Gwynedd and Aberystwyth and South Gwynedd and Wrexham and these should be identified on the Spatial Strategy Map. There are also links between Dwyfor and the Bangor Regional Growth area and these links should be recognised. Further there are important links between North and South Wales and these should be shown on the map.

P2 - the language should be a consideration and an important factor when considering the location of services and facilities. There are linguistic implications to any decision to centralise services and facilities in urban areas and this could have a positive impact on individuals' use of Welsh-medium services. This should be highlighted.

P3 – The promotion of the use of publicly owned land is welcomed. The review of publicly owned land is currently undertaken as part of the evidence gathering when preparing LDPs therefore this is not a new policy here.

There is a need to highlight that the Welsh language is a factor and a material consideration in towns and villages also, and that it does not apply to rural areas alone.

P4 - It is considered that Policy 4 could be more ambitious, that is, not only relying on the more 'traditional' economic activities related to the rural areas. There should be reference to the other economic activities which are prevalent and growing in the rural area such as science and technology. On the whole it is considered that the rural and more marginal areas of Wales do not receive sufficient representation in the NDF. These areas are sub regionally very important, as areas where people live and work. It is vitally important that these areas provide opportunities to access housing, high quality (well paid) employment, access to services, transport and digital infrastructure and how this will be delivered should be outlined in the NDF.

Reference should be made to the Welsh Government designated Enterprise Zones in the rural areas and the aims for these. There is little mention of the Enterprise Zones anywhere within the NDF. It is welcomed that the NDF recognises that rural areas can be quite different to one another depending on their proximity to major urban centres. It will be important, therefore that the definition of what is rural for Development Management purposes is made in the Local Development Plans not the Strategic Development Plans due to the difference in rural locations across these regional areas.

3. Affordable Housing (policy 5)

The NDF sets out the approach for providing affordable housing, encouraging local authorities, social landlords, and small and medium-sized construction and building enterprises to build more homes.

- To what extent do you agree or disagree with the approach to increasing affordable housing?

Strongly agree	Agree	Neither agree nor disagree	Disagree	Strongly disagree	Don't know	No opinion
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

- If you disagree, in what other ways can the NDF approach the delivery of affordable housing?

The delivery of affordable housing is an objective for most, if not all LDPs in Wales in accordance with National Guidance. Whilst we do not disagree with Policy 5 on delivering affordable housing, some authorities no longer have any land which is appropriate for housing in their ownership. Publically owned land which is available isn't necessarily in the most appropriate location for housing development nor where there is necessarily a need for affordable housing. Therefore utilising it to deliver affordable homes will not be possible. In times when public funding is low and budgets are being cut, Local Authorities who do have land in their ownership may be looking to maximise the land value on these sites. When considering small and medium sized construction and building enterprises they will be focussed on the viability of projects. Viability is an important consideration when considering the delivery of affordable housing and may have implications for local authorities when trying to identify sites for affordable housing led developments, as well as for construction businesses in bringing schemes forward. Those Local Authorities who do not have land within their portfolios for the delivery of affordable housing should not be penalised and funding should still be allocated for the delivery of affordable housing in their areas through other means, such as in partnership with RSLs.

What does this mean? - 'To address this we will support **a more balanced approach** with local authorities, registered social landlords and Small and Medium sized construction and building enterprises encouraged to build more homes' ?

Page 30 Delivering Affordable homes - Reference to the need of on average 47% of additional homes to be affordable housing for the 5 year period 2018/19 to 2022/23. However it does not have regard to the impact of viability on market sites and that on average it is unlikely that a level of 47% affordable provision will be achieved in the majority of sites in rural locations throughout Wales.

4. Mobile Action Zones (policy 6)

- To what extent do you agree or disagree the identification of mobile action zones will be effective in encouraging better mobile coverage?

Strongly agree	Agree	Neither agree nor disagree	Disagree	Strongly disagree	Don't know	No opinion
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

- If you disagree, in what other ways can the NDF improve mobile phone coverage in the areas which currently have limited access?

This policy is supported. Ensuring that all parts of Wales, including rural areas, are supported by current telecommunications infrastructure, is welcomed. When will the Mobile Action Zones be operational by Welsh Government?

However, Policy 6 needs to be extended beyond mobile phones - reference needs to be made to broadband and internet things infrastructure (along with any other new technology which will become apparent during the NDF period). One intervention in the implementation in the short/medium term is the Mobile Phones Action Zone; the policy should be more long-term.

The Council considers that having a general policy for digital infrastructure connectivity which includes but isn't limited to Mobile Phones would be more beneficial for the future.

5. Low Emission Vehicles (policy 7)

- To what extent do you agree or disagree that policy 7 will enable and encourage the roll-out of charging infrastructure for ultra-low emission vehicles?

Strongly agree	Agree	Neither agree nor disagree	Disagree	Strongly disagree	Don't know	No opinion
<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

- If you disagree, in what other ways can the NDF enable and encourage the roll-out of charging infrastructure for ultra-low emission vehicles?

The objectives of this policy is supported.

6. Green Infrastructure (policies 8 & 9)

- To what extent do you agree or disagree with the approach to maintaining and enhancing biodiversity and ecological networks?

Strongly agree	Agree	Neither agree nor disagree	Disagree	Strongly disagree	Don't know	No opinion
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

P8 - The enhancement of biodiversity and the resilience of ecosystems is welcomed. However, who are the key partners that will identify the areas which could be safeguarded as ecological networks? Will these be identified in partnership with the Local Authorities? Will these areas be subject to public consultation before being finalised and what resource implications would the be for Local Authorities to administrate / manage these networks? As it stands this policy is extremely open ended and due the areas not having been identified yet, it is difficult to comment in full. Does reference need to be made to Ash die back (and other such issues of national importance) in the NDF which is a national issue which will have implications for the whole of Wales. Should the objectives of this policy not

be embedded throughout the whole document? There is a need to look at biodiversity matters and the resilience of ecosystems across the whole of Wales, including our towns and cities.

P9 - As with Policy 8 above, given the lack of detail on the areas under consideration it is difficult to provide detailed comments on this policy. Will the delivery sites be identified in consultation with local authorities and other relevant key partners? When will they be identified and will they be subject to public consultation before being finalised? Without knowing which areas are under consideration, establishing these forests could have an impact on agricultural land through loss to woodland. It is not clear that if this would be a commercial forest, for clarity, this needs to be explained in the document.

7. Renewable Energy and District Heat Networks (policies 10-15)

- To what extent do you agree or disagree with the NDF's policies to lower carbon emissions in Wales using...

	Strongly agree	Agree	Neither agree nor disagree	Disagree	Strongly disagree	Don't know	No opinion
Large scale wind and solar developments	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
District heat networks	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

- If you disagree with the NDF's approaches to green infrastructure, renewable energy or district heat networks, what alternative approaches should we consider to help Wales to enhance its biodiversity and transition to a low carbon economy?

General Points

The NDF should confirm the Welsh Government's stance on all forms of energy production. The section appears incomplete in its current form and inconsistent with the content of 'Prosperity for All: a Low Carbon Wales'.

There is no specific reference to energy from the sea or hydro power in the document. These are forms of energy generation that can contribute to the mix of low carbon energy that is needed for the future, therefore a specific reference should be made to other forms of renewable energy not solar and wind energy only.

There should be an additional policy for nuclear energy as well as renewable energy.

Page 36 Renewable Energy (locally owned) - Reference is made to one gigawatt of renewable energy consumption to be generated from renewable energy locally owned and for renewable energy projects to have at least an element of local ownership by 2020.

While local ownership is welcomed, it is felt that further clarification should be included within the NDF over what is defined as local ownership of a scheme to ensure that it complies with this target or a link to a specific document if this is available elsewhere.

Page 36 Renewable Energy (grid infrastructure) - Reference is made to the priority areas providing a critical mass of new renewable developments together to build the case for new or reinforced grid infrastructure.

It is unclear whether the NDF has undertaken any analysis of the current capacity serving the priority areas identified. This could have an impact over the level of additional infrastructure required (in terms of the local and national transport infrastructure) and this additional infrastructure could impact upon high value environmental designations outside the priority area e.g. new grid connections on Anglesey.

Page 38 - States that further guidance will be produced to assist in the development process. It is unclear the scope, timescale and who will produce this guidance.

P10 - No specific reference is made within the policy over an element of local ownership with such proposals. Whilst they state that applications must demonstrate how local social, economic and environmental benefits have been maximised it is felt that this is not explicit enough that local ownership is sought with such proposals. This needs to be more clear to reflect the local ownership statement on page 36 (see above comments).

Due to the potential scale of wind turbines the policies should also include reference to the appropriateness of the highway network to accommodate the proposed development and not simply refer to suitable access to the site.

Policy 10 also notes that there is an acceptance of landscape change in these areas, this appears to contradict page 48 which outlines that the North West has an area of high landscape quality, how then has the NDF come to the conclusion that landscape change is acceptable here on such a scale. In addition Policy 10 outlines that Planning applications must demonstrate how 'the following adverse impacts have been minimised'...this includes 'landscape and visual impacts, cumulative impacts and the setting of National Parks and Areas of outstanding Natural beauty'. There is an area of outstanding natural beauty surrounding the Isle of Anglesey, has an assessment of the impacts the developments proposed through the NDF could impact this AONB? There is a risk of losing agricultural land with these specific solar farm developments, has consideration been given to this when identifying the priority areas?

Page 42 Wales Energy Priority Areas

The National Grid as part of the Wylfa Newydd project undertook work to identify a preferred route for a new overhead line grid connection. Their identified preferred route was the orange route which passes through a large part of the identified Solar and Wind Energy priority area identified on Anglesey. The National Grid withdrew their application in light of Horizon delaying the Wylfa Newydd project although the decision in relation to the Development Consent order will be announced in March. This could result in the site having permission for development in the near future. Has any consideration been given towards the proposed priority area on Anglesey sterilising the previously identified preferred route for the grid connection to the Wylfa Newydd project?

The supporting evidence which outlines the Stage 1 and Stage 2 work to identify the Priority Areas states that this was a high level desktop review. The Development Plan Policies in recently adopted LDPs (or Joint LDP) provides justification over the size of wind turbines / solar farms that can be accommodated having regard to a Landscape

Sensitivity and Capacity Study. It is understood that NRW are undertaking work to produce National Guidance in relation to this matter.

The work undertaken by ARUP has identified broad areas considered to be of greatest opportunity and that wider matters at site-specific level will need to be considered in the context of more detailed planning as sites come forward. It is felt however that the current wording of the policy does not reflect that these are areas of greatest opportunity with site-specific issues to be satisfied for proposals to be supported.

It seems that one of the Special Landscape Areas identified within the Anglesey & Gwynedd Joint LDP falls within the Anglesey Priority Area. Such areas are supported by a Statement of Value and Significance which clearly set out how each area meets the criteria for designation, and include a set of 'special qualities' that underpin the designation. Any development proposals within the SLA will need to take account of its special qualities. It is felt that this should also be reflected within the NDF. Given the robust evidence on which the recently adopted Gwynedd and Anglesey LDP – it is difficult to see how the proposed designations in the NDF, which appear to undermine the LDP, are justified and what evidence there is to support this.

Consideration needs to be given towards the impact of development on the setting of the National Park and the AONB. Part of Priority Area 1 is in close proximity to the AONB in the North of Anglesey.

P12 - Welcome the sentence which outlines that proposals close to the boundaries of the AONB must demonstrate that the development will not undermine the objectives that underpin the purposes of the designation, how does this fit with Policy 10?

P13 - If the criterion in Policy 11 are to be followed is there any need for a separate policy. When will be energy atlas be produced and who will prepare this? Will be subject to public consultation before being finalised?

From a linguistic perspective there are a large number of renewable energy schemes, particularly hydro which are run by the community, which therefore contribute directly to creating thriving communities and are benefit to the well-being of the communities – and more often the Welsh language.

There is no reference in this section to linguistic benefits, and the table on page 70 doesn't show that there is a relationship between the energy policy and the Welsh language.

8. The Regions (policy 16)

- To what extent do you agree or disagree with the principle of developing Strategic Development Plans prepared at a regional scale?

Strongly agree	Agree	Neither agree nor disagree	Disagree	Strongly disagree	Don't know	No opinion
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

The NDF identifies three overall regions of Wales, each with their own distinct opportunities and challenges. These are North Wales, Mid and South West Wales, and South East Wales.

9. North Wales (policies 17-22)

We have identified Wrexham and Deeside as the main focus of development in North Wales. A new green belt will be created to manage the form of growth. A number of coastal towns are identified as having key regional roles, while we support growth and development at Holyhead Port. We will support improved transport infrastructure in the region, including a North Wales Metro, and support better connectivity with England. North West Wales is recognised as having potential to supply low-carbon energy on a strategic scale.

- To what extent do you agree or disagree with the proposed policies and approach for the North Region?

Strongly agree	Agree	Neither agree nor disagree	Disagree	Strongly disagree	Don't know	No opinion
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

10. Mid and South West Wales (policies 23-26)

Swansea Bay and Llanelli is the main urban area within the region and is our preferred location for growth. We also identify a number of rural and market towns, and the four Haven Towns in Pembrokeshire, as being regionally important. The haven Waterway is nationally important and its development is supported. We support proposals for a Swansea Bay Metro.

- To what extent do you agree or disagree with the proposed policies and approach for the Mid and South West Region?

Strongly agree	Agree	Neither agree nor disagree	Disagree	Strongly disagree	Don't know	No opinion
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

11. South East Wales (policies 27-33)

In South East Wales we are proposing to enhance Cardiff's role as the capital and secure more sustainable growth in Newport and the Valleys. A green belt around Newport and eastern parts of the region will support the spatial strategy and focus development on existing cities and towns. Transport Orientated Development, using locations benefitting from mainline railway and Metro stations, will shape the approach to development across the region. There is support for the growth and development of Cardiff Airport.

- To what extent do you agree or disagree with the proposed policies and approach for the South East Region?

Strongly agree	Agree	Neither agree nor disagree	Disagree	Strongly disagree	Don't know	No opinion
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

If you have any comments about the NDF's approach or policies to the three regions, please tell us. If you have any alternatives, please explain them and tell us why you think they would be better.

The North Wales Region – General Points:

The Regions

Given that vast areas of the North Wales (and Wales as whole) region can be considered as rural, a policy which relates to rural areas is appropriate, outlining how these areas can be supported to ensure that they thrive and can provide for the needs of these areas in terms of Housing, Employment, access to services, sustainable transport and digital infrastructure.

Page 48 - The facts included on the diagram are useful but some kind of context is needed for these figures, for example, what is the significance of the fact that there are 200,000 Welsh speakers in the area? It is noted on the map that West Wales is an area of high landscape and environmental quality, it is assumed that the area of the whole region includes areas of high landscape quality, including the Clwydian Hills and Dee Valley AONB. More of a rural nature than a hinterland - the Welsh description is better, hinterland again suggests that they are on the outskirts of urban areas.

No reference to Anglesey Enterprise Zone or Snowdonia Enterprise Zone which are Welsh Government designations and how the Government objectives about the Enterprise Zones will be delivered. In that respect, it is important to ensure that there is a specific reference to Snowdonia Aerospace Centre (Llanbedr Airfield) as a National asset.

There is no reference to how the rest of the North Wales can be supported to benefit from the growth of Wrexham and Deeside (the majority of the attention is focused over the border...)

Priorities should ensure that the most peripheral area are treated fairly, e.g. in the provision of digital infrastructure, access to jobs, housing, etc.

Page 50 - What does the square symbol on Holyhead represent? It is not included in the key - port? Anglesey Airport is shown on the map but there is no reference in the text. As it is an important link between north and south Wales, this needs to be reflected in the document.

Why is Holyhead not a 'Regional Growth Centre'? Holyhead's connections by road, train, port and air (within a reasonably close distance) means that there are opportunities for Holyhead to be a 'Regional Growth Centre'. Similar settlements in other parts of Wales, such as Milford Haven and Pembroke are identified as Regional Growth Centres. It is considered that Holyhead merits the same status.

Para 6 on page 52 refers specifically to the 'Advanced Manufacturing Research Centre', it is unclear why there is only reference to this but not to other schemes which are as significant within the North Wales Economic Ambitions Board programme portfolio.

P 16 – There is concern that certain more rural areas which do not have national growth could be overlooked within Strategic Development Plans. When developing Strategic Development Plans will further funding be available for Local Authorities? What happens in regions where some Local Authorities don't currently have an adopted Local Development Plan, or in areas where the timetable of plan revisions are significantly out of sync? It is recognised that the NDF states that SDPs are shaped by the Welsh Government's regional Economic Development Plans and City and Growth deals has the

NDF been informed by these? The document states that the WG requires SDP to come forward in each of the three regions to deliver the requirements of this policy. However the third paragraph under the Policy states that LPAs should determine the geographical footprints of the SDP. The last paragraph on page 10 states that the SDP should cover regional or sub-regional scales. In addition the foreword by Julie James AM states that LPAs are encouraged to move ahead with developing SDPs. It is unclear therefore whether an SDP has to cover the whole region or whether they should rather be focussed on a sub-regional basis e.g. areas identified as being National Growth Area? This needs to be made clearer within the Framework. A Joint Local Development Plan has been prepared for the Gwynedd and Anglesey LPAs and this plan is currently the only example of a joint plan in Wales. The plan is a strategic one for the sub-region which has considered issues for both counties and wider impacts / planning issues.

P17- The Council accepts that during the period of the NDF, a significant amount of the North Wales growth will be in Deeside and Wrexham, particularly in terms of population and housing. We are, however, opposed to the adoption of a policy that seeks to focus growth here at the expense of the rest of North Wales, particularly in terms of the economy, this is contrary to the vision of the North Wales Economic Ambition Board and the principles of the growth deal.

Gwynedd Council does not support the concept that this is where efforts to grow the economy, the provision of services and facilities and transport and digital infrastructure should be focused, this is important for the sustainability of the region as a whole. In particular, ensuring decent infrastructure is key to enabling the growth of the economy across North Wales and it is unrealistic to believe that concentrating services in the North East will satisfy the needs of residents in the West.

The policies for this region lack ambition for the region as a whole and specifically the rural areas. The areas for growth that have been identified along the A55 corridor which is the current situation with very little being proposed for the rest of the region.

P18 - This policy outlines that the area from Caernarfon to Deeside is the focus for managed growth, reflecting the important sub-regional role this area plays '**in supporting the main growth area identified**' it is unclear how development in Caernarfon or Bangor would support the growth area in Wrexham and Deeside. Any growth in these areas should support the sub-region, the reference to supporting the main growth area should be removed. When developing this policy have the aims and objectives of the North Wales Growth Bid Vision been taken into consideration? The fact that settlements on the Isle of Anglesey have been omitted from the growth arc suggests that it has not. Large schemes have been outlined in the North Wales Growth Bid (Morlais for instance) for the Island and therefore it is considered that housing and key services will need to be provided as outlined in Policy 18 on the Island too.

To facilitate inclusive growth throughout the region, regional growth centres should be designated beyond the coastal corridor. It is unacceptable that a large part of the region appears to be free from development. There are service centres that are important to the sub-region and should be identified due to their importance to rural areas, such as, Porthmadog, Blaenau Ffestiniog, Pwllheli and Dolgellau in Gwynedd.

Many of the coastal settlements that are referred to as areas for regional growth are significantly constrained by flood risk. Has this been taken into account in identifying these as growth areas? How do these areas fit with the flood strategy that has been outlined in TAN 15?

It is stated that the central estimate for the North Wales Region stands at 19,400 additional homes up to 2038 with 51% of these being for affordable dwellings over the next 5 years. It is stated that these estimates provide part of the evidence and context on which Housing Requirements for SDP can be based. Planning Policy Wales (PPW) in paragraph 4.2.6 states that the Household Projections together with the LHMA and Well-being plan for a plan area will form a fundamental part of the evidence base for development plans; in addition it is stated that these should be considered with other key evidence in relation to issues such as what is the Plan seeking to achieve.

The reference to 114,000 additional homes up to 2038 in the central estimate for the whole of Wales on page 30 is not as explicit in that this will be part of the growth level expected over the NDF period. A review of the past build rate seen within the 7 North Wales Planning Authority reveals an annual build rate of approximately 1,700 units per annum (see Appendix 1). This would equate to a growth level of approximately 34,000 over the next 20 years. The latest figures within adopted development plans for the 7 North Wales Planning Authority indicate a build rate of approximately 2,340 units per annum (see appendix 2). This would equate to a growth level of approximately 46,800 over the next 20 years. The Framework needs to be clearer what is the meaning of the figure 19,400 within the NDF for the North Wales region. If this is a starting point then this needs to be stated throughout the document otherwise objector's seeking a lower growth level could well use this figure to object to alternative figures within SDP / LDPs. It is unclear what the evidence base is for the number of additional homes referred to and it is suggested that no figure is provided unless it is based on robust evidence. If a housing need "target" is required on a regional basis – should this evolve through the SDP process?

P20 and P21

The fact there is a policy for the port of Holyhead which outlines its importance as a strategic gateway further supports the argument that Holyhead should be included as a regionally important Centre and should also be included in Policy 18 as an area for managed growth.

What about the third bridge over the Menai Straits? There is no reference to this in the document at all, it has been the subject of a public consultation and a statement on the Government's website suggests a start date of 2020/2021 and a completion date of 2022/2023. The statement also highlights that the A55 has local, national and international importance. This is the main economic route for North Wales and it is a part of the Euro 22 route on the European roads network - as it is a development of national significance it is considered important for it to be referenced in the document. It is important to have better connections between north and south Wales, in order to maximise opportunities and ensure better access to the south-east, and not just focus on connections to north-west England.

P22 - Energy production is important for the whole of Wales therefore a national policy is required especially for North West Wales. Through this policy, is the NDF promoting/favouring renewable energy over non-renewable energy? If so how does this effect the proposals for Wylfa Newydd? There are policies in the Gwynedd and Ynys Môn Joint Local Development Plan which relate specifically to development at Wylfa Newydd. Is Policy 22 specifically related to Nuclear/low carbon energy generation? If so should this be explicit here, rather than using the terminology non-renewable energy generation in order to provide clarity.

Trawsfynydd is recognised nationally as a site for small nuclear reactors and the text in paragraph 4 of page 54 should be amended to reflect this.

Gwynedd Council believes that a specific reference in the NDF should be added to the Snowdonia Aerospace Centre (Llanbedr Airfield) due to the significance of the site for the whole of Wales in terms of the development of the remote-controlled aircraft sector and the possible development of the site as a spaceport.

In addition, the Council believes that a specific policy should be included in the North Wales region section, reflecting the significance of the rural economy to the whole region and the importance Welsh heartlands in the North West.

Attention to the Welsh language:

It is disappointing that so little attention is given to the language in these sections, and only one repeated sentence appears under the sub-heading, "The Welsh Language".

The Government should be setting a clear vision throughout this document of what local authorities and regional plans should act upon in terms of planning and economic development in order to strengthen the situation of the Welsh language and contribute to the million speakers they have set as a target with Cymraeg 2050.

The fact that a number of the regional policies are being noted as ones with an intention to realise the outcome of creating "places where the Welsh language is thriving" on the table on page 70 is very contentious.

The Welsh language should be a consideration in any plans relating to creating jobs and community prosperity.

There is also a need to be cautious that the language does not appear in connection with rural areas only.

In terms of the regional plans of North Wales, great emphasis is placed on developments in the Wrexham and North West area, and there is a need to be careful of the impact this has on the Welsh language as there is a very different context to the language in the community and socially across North Wales.

12. Integrated Sustainability Appraisal

As part of the consultation process, an Integrated Sustainability Appraisal (ISA) was conducted to assess the social, economic and environmental impacts of a plan. The report identified a number of monitoring indicators, including health, equalities, Welsh language, the impact on rural communities, children's rights, climate change and economic development.

- Do you have any comments on the findings of the Integrated Sustainability Appraisal Report? Please outline any further alternative monitoring indicators you consider would strengthen the ISA.

Note that the assessment of the NDF's impact on the Welsh language has been included within the Integrated Sustainability Appraisal. Due to the importance of the Welsh language and the target of increasing the number of speakers to a million by 2050, the NDF should be supported by the Impact Assessment on the Welsh Language outside the Integrated Sustainability Appraisal.

13. Habitats Regulations Assessment

As part of the development of the NDF, a Habitats Regulations Assessment (HRA) was undertaken. The purpose of the HRA process is to identify, assess and address any 'significant effects' of the plan on sites such as Special Areas of Conservation and Special Protection Areas for birds.

- Do you have any comments on the Habitats Regulations Assessment report?

No comments

14. Welsh Language

We would like to know your views on the effects that the NDF would have on the Welsh language, specifically on opportunities for people to use Welsh and on treating the Welsh language no less favourably than English.

- What effects do you think there would be? How could positive effects be increased, or negative effects be mitigated?

This is addressed in some of the previous questions.

Considering that economic development and community regeneration is integral to linguistic prosperity, we are very disappointed to see the insufficient consideration given on a national level to the impact on the Welsh language or on the opportunities to increase the use of the Welsh language in the NDF.

The NDF is a very important planning document and the Welsh language is a matter of national importance. A document on such a strategic level by Government should show guidance and set ambitious aims and push the authorities and regions to do more. It is not at all clear from this document what the Government wishes to see.

Please also explain how you believe the proposed NDF could be formulated or changed so as to have:

- I. positive effects or increased positive effects on opportunities for people to use the Welsh language and on treating the Welsh language no less favourably than the English language, and
- II. no adverse effects on opportunities for people to use the Welsh language and on treating the Welsh language no less favourably than the English language.

The impact on the Welsh language and the need to consider how the plans work in favour of the Welsh language must be highlighted through the entire document in order to ensure that there is a relationship between each change and policy in the NDF and a positive impact on the language and community well-being. It does not make sense, for example, that policy 20 on the chart on page 70-17 notes a relationship with the Welsh language, but not policy 21. Any plans that look at mobility and economic advantages is likely to have a linguistic impact.

Much more than 13 out of 33 policies should aim to obtain outcomes that lead to the prosperity of the Welsh language.

It is completely unacceptable that the Government is considering that it should not be aimed to realise the outcome with the policies relating to Newport and the Heads of the Valleys. This does not set an expectation for the regions for those areas where there is a genuine need to give strategic consideration to the Welsh language. How can you talk

about regeneration activity and improving well-being without also talking about the Welsh language? Perhaps the majority of the population in these areas are not Welsh speakers, but this does not mean that no well-being needs associated with the Welsh language exist.

There is a risk of discriminating against the Welsh speakers (i.e. affect their right to use the Welsh language) and treating the Welsh language less favourably than English unless the Welsh language is a core consideration of any regeneration, well-being and economic plans.

The Government should carefully consider its role in setting the correct vision and ambition, and make changes to the Framework that challenge and push everyone to go further than what they currently do. Referring to the Welsh language in one brief sentence in every region, rather than having it permeate through the economic plans, gives regions and authorities too much room to neglect their responsibility to work in favour of the Welsh language.

It must be ensured that the Welsh language is not just a priority in those areas "where Welsh is the everyday language of the community".

The wording of Outcome 4 on page 20 is weak and there is a risk for the Welsh language to be portrayed as something historical (see wording of page 12) to protect, rather than as a means of communication that should be used and developed. The wording is too vague, and there is a risk that the various definitions of "everyday language" will lead to a lack of action, instead of triggering development.

15. Further comments

- Are there any further comments that you would like to make on the NDF, or any alternative proposals you feel we should consider?

See below the Council's General Points

Part 2 Page 12

Page 12: The final sentence refers to the fact that people in north-west and west Wales continue to live their everyday lives through the medium of Welsh. There are communities in all parts of Wales where Welsh is a living language and where the population live their lives in Welsh. Believe that this paragraph can be re-worded.

- Welcome the concept of establishing the NDF as a method of aligning efforts to increase prosperity and reduce differences across, and within regions - but they need to be reinforced and filtered throughout the document. We would suggest that there is a need for further emphasis the role of the NDF as a proactive tool to enable the distribution of growth (and prosperity) and the importance of ensuring that this is the priority for public spending.
- Welcome the concept of establishing the National Development Framework, Strategic Development Plans and Local Development Plans, however we note that it is unclear how the development of the Strategic Development Plans is being led and who / how / when it must be prepared.
- Welcome the direction to working alongside the Regional Economic Development Plans but note that the regions and local areas have had input into the documents to date and that there is a need to be clear how these will sit alongside the strategies that the regions are preparing (i.e. NWEAB in our case).

- Note uncertainty regarding how the three Welsh Government regions tie-in with the four economic regions established by Local Government through the City & Growth Deals (suggest that Welsh Government should adopt the same system)
- Note the importance of ensuring that settlements (large and small) are sustainable and pleasant places to live and work.
- Suggest that there is a need to refer to low carbon energy, not renewable, in the general sections of the document.
- There is a need for further emphasis on ensuring economic prosperity in the language's strongholds (bearing in mind that these areas are outside the locations suggested as a priority).
- When referring to digital connectivity, reference should be made to broadband, mobile and internet in all cases.
- Page 14 - reference should be made to quarries as well as coal mines.
- Not much reference to rural in the context of North Wales - this has been restricted to Mid Wales...
- National consideration needs to be given to the number of holiday homes that exist in communities across Wales. Although there have been longstanding concerns about the number of holiday homes in some areas of Gwynedd, with a concern that the number extends to more areas. Recently the tourism industry has evolved with the advent of the global AirBnB business. This, however, is not just a problem for Gwynedd this is a problem for communities across Wales including towns and cities. High numbers of holiday homes leads to a reduced housing stock for those who live and work within these communities.

16. Are you...?

Providing your own personal response	<input type="checkbox"/>
Submitting a response on behalf of an organisation	<input type="checkbox"/>

Responses to the consultation will be shared with the National Assembly for Wales and are likely to be made public, on the internet or in a report. If you would prefer your response to remain anonymous, please tick here	<input type="checkbox"/>
--	--------------------------

APPENDIX 1 Past Build Rate for North wales planning Authorities

APPENDIX 2 Build Rate within Adopted LDP / UDPs in North Wales

Appendix 1 – Past Build Rate for North Wales Planning Authorities

Planning Authority	Published Used	JHLAS	Total Completions	Annual Completions	Average
Anglesey & Gwynedd Planning Area	2015 to 2019		2,140	428	
Snowdonia National Park	2014 to 2018		152	30.4	
Conwy	2014 to 2018		1,293	258.6	
Denbighshire	2015 to 2019		804	160.8	
Flintshire	2014 to 2018		2,866	573.2	

Wrexham	2014 to 2017	977	244.25
TOTALS	-	8,232	1,695.25

Appendix 2 – Build Rate within Adopted LDP / UDPs in North Wales

Planning Authority	Plan & Period	Overall Level	Growth	Level Per Annum
Anglesey & Gwynedd Planning Area	Joint LDP 2011 to 2026	7,184		479
Conwy	LDP 2007 to 2022	6,520		434.6
Denbighshire	LDP 2006 to 2021	7,500		500
Snowdonia National Park	LDP 2016 to 2031	770		51.3
Flintshire	UDP 2000 to 2015	7,400		493.3
Wrexham	UDP 1996 to 2011	5,775		385
TOTALS	-	35,149		2,343.2